

**VARKEN HORA
ELLER KUVAD**

ELVAHUNDRA

En kartläggning av förekomsten av diskriminering
och förtryck i hederns namn bland 1100 ungdomar
och 50 tals föräldrar.

Varken hora eller Kuvad, 2016
Guluzar Tarhan Selvi & Amineh Kakabaveh

Innehållsförteckning

Inledning	1
KAPITEL 1	3
1.1 Undersökningens bakgrund	3
1.2 Metod	3
1.2.3 Genomförandet av enkätundersökningen	3
1.2.4 Genomförandet av intervjuer	3
1.2.5 Bortfall	4
1.3 Frågeinnehåll .	4
1.3.1 Bakgrundsförhållanden	4
1.3.4 Frågor som ställs i enkätundersökningen	5
1.3.5 Frågor som ställs vid intervjuer	6
1.4 Resultat	6
1.5 Tillförlighet	6
1.6 Disposition	7
1.7 Definition av heder	7
KAPITEL 2	10
2 Analyser	10
2.1 Informanternas bakgrund	10
2.2 Könsfördelning	13
2.3 Informanternas religion och tro	14
2.4 Informanternas frihet	19
2.5 Övriga aktivitet	24
2.6 Förhållande	27
2.7 Äktenskap	31
2.8 Begränsning vid val av partner	34
2.8.1 Homosexualitet	36
2.9 Sex före äktenskap	36
2.10 Ryktesspridning	38
2.11 Kontroll av privatliv	40
2.12 Ansvar för bror och syster	42
2.13 Anpassning till kultur, samhället och familjetradition	46
2.14 Tillit	48
2.14.1 Religiösa samfund	48
2.14.1 Polismyndigheten	50
2.14.3 Socialtjänsten	50
2.14.4 Vården	51
2.14.5 Skolan	52
2.16 Jämställdhet	52
2.17 Medvetandet vid utsatthet	55
KAPITEL 3	56
Slutsatser	56
Förslag på åtgärder	58
Källa	60
Vid utsatthet (kontaktuppgifter)	61
Bilaga	62

1. Inledning

Den här undersökningen av diskriminering och förtryck i hederns namn har utförts av föreningen Varken Hora eller Kuvad. Studien handlar om ungdomar mellan 12 till 18 år med utländsk påbrå och om dessa ungdomars föräldrageneration - alla bosatta i Stockholms förorter. Vår undersökning visar den utsatthet som finns både hos ungdomar och den äldre generationen. Studien kommer att användas som ett verktyg i arbetet med att förebygga hedersrelaterat diskriminering, hedersrelaterat förtryck och våld.

Jag vill först och främst börja med att tacka alla ungdomar och vuxna som har ställt upp och besvarat våra frågor. Utan era svar hade vi inte kunnat beskriva den situation som ni befinner er i på ett så ingående och detaljerat sätt som skett. Jag vill också tacka dem som varit behjälpliga under studiens genomförande - rektorer och lärare på olika skolor runt om i Stockholms förorter. Jag vill även tacka Guluzar Tarhan Selvi som har analyserat samt författat studien. Jag vill även tacka Khalid Khayati, universitetslektor och migrations forskare på Linköpings universitet, som har kommenterat samt granskat studien.

Studien består av en kvalitativ och en kvantitativ del. I den kvantitativa delen har ungdomar i åldrarna 12 till 18 år medverkat genom att svara på frågor rörande sina upplevelser av frihet och ofrihet i vardagen, graden av kontroll hemifrån och friheten att få välja vilka vänner de vill, vilka kärleksrelationer de kan ha, val av livspartner och liknande. I den kvalitativa delen har vi intervjuat ungdomar mellan 12 och 18 år samt vuxna mellan 19 och 55 år. Syftet med studien är att identifiera eventuella begränsningar i ungdomars och föräldrars liv. Intervjuerna utförs för att få en omfattande bild av dessa begränsningar. Det ger oss också en möjlighet att ställa mer individuella frågor för att få en helhetsbild av deras upplevelser.

Studien visar att förtryck i hederns namn är utbrett i de geografiska områden (av oss benämnda som "förorter") som omfattas av studien. Underlaget är 1 100 ungdomar i olika Stockholms förorter. Carin Götblad gjorde på regeringens uppdrag en utredning 2014. Ungdomsstyrelsen gav ut rapporten *Gift mot sin vilja* 2009. 2008 hade Stockholms stad gjort en egen kartläggning. Även en del länsstyrelser har gjort utredningar och även några frivilligorganisationer har genomfört kartläggningar. Sedan Fadime Sahindals dagar har vi samlat på oss ett brett kunnande om fenomenet diskriminering, hot och våld i hederns namn.

Varken Hora eller Kuvad är en antirasistisk och feministisk organisation bildad 2005 i Sverige efter fransk förlaga, Ni Putes Ni Soumises. Under de över 10 år vi varit verksamma har vi arbetat mycket i olika skolor och på många fritidsgårdar. Tyngdpunkten i vår verksamhet har alltid legat på ungdomar i socialt utsatta förorter. Denna studie har genomförts i sju grund- och gymnasieskolor i några av Stockholms förorter.

År 2005 fick jag, som då arbetade som socialarbetare i Botkyrka kommun, uppdraget att kartlägga hur förtryck i hederns namn bland ungdomarna i några grund- och gymnasieskolor såg ut. Undersökningen blev en ledstjärna för det arbete som inleddes i Botkyrka kommun, som sedan spred sig till andra kommuner i Stockholmsregionen. Resultatet var chockerande för många, såväl

socialarbetare och skolpersonal som politiker. Idag, år 2016, är det 11 år sedan studien i Botkyrka genomfördes. Den undersökning vi i Varken Hora eller Kuvad nu gjort är betydligt mer omfattande och vi har funnit att ungdomars frihet fortsätter att vara begränsad. Speciellt unga tjejers frihet.

Trots att det är 10 år sedan jag gjorde min undersökning i Botkyrka och trots att hundratal miljoner kronor årligen satsas på olika projekt i syfte att förebygga förtryck i hederns namn har vi lång väg kvar att gå. Fler än 100 000 ungdomar utsätts dagligen för förtryck och det går neråt i åldrarna¹. Flickors frihet och rätt att fatta egna beslut inskränks av föräldrar, släktingar och av omgivningen. Även om hedersnormen drabbar också killar så är de som tydligast drabbas alltså tjejerna och mödrarna. Denna studie visar också att de vuxnas frihet är mycket begränsad.

Till sist hoppas jag du som läsare finner vår rapport givande och intressant. Använd gärna resultatet av vårt arbete och referera gärna till källan. Vi vill också uppmana politiker, beslutsfattare, socialtjänst och andra som har möjlighet att påverka situationen: Läs, låt er inspireras och skrida till handling. Som jag alltid brukar säga: Fakta finns, det är handling som saknas.

Amíneh Kakabaveh,

Ordförande för
Varken hora eller kuvad
2016-03-02 Stockholm

¹ Carin Götblad, *Väld i nära relationer - en folkhälsosfråga* (SOU 2014:49)

KAPITEL 1

1.1 Undersökningens bakgrund

Det finns inte många statistiskt utförda studier i Sverige om förtryck, våld eller diskriminering i hederns namn bland unga i Stockholm. Därför kan man inte med säkerhet säga hur många ungdomar som är utsatta för hedersproblematik i Stockholm. Dessutom är hedersrelaterat förtryck inget som syns i anmälningsstatiken hos myndigheter så som Polismyndigheten eller Socialtjänsten. Med andra ord kan man inte heller hitta någon tillförlitlig brotts- eller anmälningsstatistik för att se hur många anmälningar det finns gällande hedersrelaterat brottslighet. Tidigare undersökningar visar att c:a 100.000 barn och unga är utsatta för förtryck i hederns namn. Om man räknar med mörkerantalet stiger siffran ännu mer.

Vi på Varken Hora eller Kuvad bestämde, bland annat av den anledningen, att genomföra en studie som visar omfattningen av förtryck och diskriminering i hederns namn. Undersökningen heter Elvahundra och ses (av oss) som ett underlag för att skapa åtgärds- och handlingsplan för att värna demokratin och rättigheterna för de utsatta. Resultatet av enkätsvaren och intervjuerna presenteras i denna rapport.

1.2. Metod

I detta avsnitt beskrivs den metod och datainsamling som används för Elvahundra.

1.2.3 Genomförandet av enkätundersökningen

Datainsamlingen genomfördes från oktober fram till december 2015 genom enkätundersökning, gruppintervjuer samt individuella intervjuer. Föreningen träffar flera hundra elever varje månad och utför workshops samt föreläsningar i skolor runt om i Stockholmsområdet och övriga delar av landet. Tillstånd för att genomföra enkätundersökningen inhämtades från skolpersonal i de skolor där datainsamlingen ägde rum. Förslaget och förfrågan innehöll enkätfrågorna samt information om undersökningen, hur enkätsvaren skulle behandlas och hur resultatet skulle presenteras. När skolanställda godkände förfrågan delades enkäten ut till eleverna vid olika tillfällen. Enkäterna delades ut efter och-/eller i samband med att föreningen höll workshops i skolorna - beroende på planeringen för dagen. Vid enstaka tillfällen har vi bitt lärarna dela ut enkäten i klassrummen för att sedan hämta dem vid bestämd tidpunkt. Enkäten delades även ut slumpmässig i skolorna som föreningen inte har haft workshops i.

1.2.4 Genomförandet av intervjuer

Gruppdiskussionerna har skett under workshops och vi har även träffat dem som frivilligt ville delta i studien för individuella kvalitativa intervjuer. Föräldrar har vi träffat via folkhögskolor och SFI-skolor i Stockholm. Det har varit helt frivilligt att delta i undersökningen. Både i den

kvalitativa och kvantitativa delen av studien har informanterna varit anonyma. De har fått fingerade namn. Papporna har vi träffat genom mödrarna. Mödrarna har vid både semistrukturerade intervjuer och fokusgrupper bitt sina män delta i studien. Ungdomarna träffade vi i skolorna för både grupp- och individuella intervjuer. Vi ville även ta del av informanternas upplevelser av sin vardag. Vardagen kan uppfattas på många olika sätt och därav ansåg vi att informanterna skulle få möjlighet att utveckla sina perspektiv och åsikter. Syftet med intervjuerna är också att få en bred och noggrann beskrivning. Efter varje intervju har våra noteringar upprepats för informanten. Detta för att få bekräftelse på att inga missförstånd har skett. Frågan om de vill tillägga något eller rätta det som har upprepats har tillfrågats. Frågorna har varit öppna och vi har ställt många uppföljningsfrågor. Frågorna har haft sin utgångspunkt från enkätfrågorna.

1.2.5 Bortfall

Vi har haft ett relativt lågt bortfall i relation till antalet deltagare i studien. Vi hade fått in 1280 enkäter. Av dessa var endast 180 stycken ofullständigt ifyllda. Detta förhållandevis låga bortfall kan bero på att vi före och efter utdelningen av enkäten bad eleverna att ta den tid de behövde för att fylla i. Vi bad även dem att gå igenom enkätfrågorna ytterligare en gång till så att de inte lämnar in en ofullständigt ifylld enkäter. Med icke fullständigt ifylla enkäter menas exempelvis frågor där flera svarsalternativ varit ifyllda trots att endast ett svarsalternativ efterfrågats. Ett annat exempel är när informanten har hoppat över frågor och inte kryssat i något svarsalternativ.

1.3 Frågeinnehåll

Enkäten inleds med frågor om informantens bakgrund, kön, ålder, syskon, familjeförhållanden, religion och föräldrarnas utbildningsnivå. Därefter följer frågor om informantens fria val och upplevda begränsningar. Frågor som exempelvis ”Får du ha vänner av motsatt kön?” eller ”Får du delta i sportaktiviteter där bägge könen är med?” , ”Får du följa med på klassresa?” och så vidare. Svarsalternativen bestod av flera olika svarsalternativ, exempelvis ”Ja, alltid – Sällan – Ofta- Aldrig – Vet inte” eller ”Inte alls, Lite, Mycket, Ganska mycket , Vet ej”. Även frågor om tillit, könsrelaterade frågor, äktenskap och deras kunskap om vart de kan vända sig om de utsätts för diskriminering eller förtryck i hederns namn. Enkäten avslutas med ett tack för deltagandet. Intervjuerna och gruppdiskussionerna inleds med att berätta om syftet med studien.

En del av frågorna är tagna från enkäten men sker muntligt. Informanterna är anonyma och har fingerade namn.

1.3.1 Bakgrundförhållanden

Information om informanternas ålder, religion, kön och födelseland ger oss information som kan jämföra utsatthet inom och mellan olika grupper. Härigenom ville vi få kunskap om religionstillhörighet, föräldrarnas religionstillhörighet, föräldrarnas utbildning, kön och ålder samt

antal syskon som bestämda variabler. De frågeområden som rör utsatthet inleds med ett antal frågor som vägleder oss i en analys om det förekommer förtryck i hederns namn bland informanterna. Frågorna är framställda i form av möjlighet att delta i skol aktiviteter och fritidsaktiviteter. Likaså ställs frågor om möjligheter, begränsningar och valfriheten som är baserade på informantens könstillhörighet. Vi har även ställt frågor om tillit gentemot myndigheter, jämställdhetsarbete och information om var informanten vänder sig vid utsatthet. De hedersrelaterade frågorna som ligger till grund för att analysera utsatthet och efterfrågas i undersökningen är om föräldrarna tillåter aktiviteter i och utanför skolan så som skolfester, klassresor, sexualundervisning, idrottsaktiviteter, vänskap med jämnåriga av motsatt kön, utomhusvistelse efter skoltid, läxhjälp, middag med vänner, biobesök, tillitrelaterade frågor, äktenskap och förhållande baserade frågor och dylikt.⁸ Tillit och äktenskap-/förhållande- relaterade frågor delas in under egen kategori i enkäten. Frågorna användes även vid både gruppintervjuer och individuella intervjuer.

1.3.4 Frågor som ställs i enkätundersökningen

Följande frågor ställda i enkäten.

Frågor om informantens bakgrund som exempelvis vilken skola de går i, kön, ålder, födelseplats, föräldrarnas födelseplats, föräldrarnas utbildning, vem informanten bor med, antal syskon, föräldrarnas och informantens religionstillhörighet, föräldrarnas samt informantens religiösa nivå med mera. Vi frågade även om omgivningens betydelse för informanten. Hur viktigt de anser att det är med exempelvis; Religion, vad släkten och vänner tycker om informanten, anpassning till andra kulturer, anpassning till samhället, bevara familjetraditioner och familjekultur med mera.

Begränsningar som informanten upplever i skolan och på fritiden som exempelvis Klassresa med övernattnig, Skolresa utan övernattnig, Idrottsaktiviteter där både tjejer och killar är med, simning, praktik, Sex och samlevnadsundervisning, Läxläsningssgrupp efter skoltid, skolfest, gå på bio, Gå ut på stan med kompisar, Gå på tjej/killmiddag, vara ute i området du bor i efter skoltid, gå till fritidsgården, vara ute lika sen som de flesta av dina vänner, vara med i idrottsförening (tex fotboll, basket osv.), umgås med motsatt kön var också bland de frågor vi ställde.

Vi ställde frågor om äktenskap och förhållande, jämställdhetsarbete (exempelvis föräldrarnas och informantens syn på jämställdhet), Tillit gentemot polisen, sjukvården, skolan, socialtjänsten och religiösa samfund.

Vi frågade ungdomarna om hur deras vardag ser ut och om de upplever svårigheter samt begränsningar av friheter i sin vardag. Likaså frågade vi föräldrarna utifrån ovannämnda kategorier om deras vardag. Vi ställde frågor om hur de ser på jämställdhet, hur de motarbetar eventuellt förtryck och om de är medvetna om vilka rättigheter de har.

1.3.5 Frågor vid intervjuer

Vill du berätta lite om din bakgrund?

Vi har bitt informanterna om att berätta om deras bakgrund i form av ålder, antal barn, när de flyttade till Sverige och orsaken till flytten. Hur många barn de har och hur gamla de är, utbildningsnivå, bostadsförhållanden, hur informanten gifte sig, vilka hen umgås med, familje- och släktförhållanden, Religion och religiositet

Vill du berätta lite om hur det är att bo i Sverige?

Vi bad informanten att berätta om sin uppfattning av Sverige, svensk kultur, svenskar. Vilka svårigheter de upplever här i Sverige.

Vill du berätta lite om dina barn/ditt barn?

Vi ställde frågor om det råder skillnad mellan döttrar och söner i fråga om uppfostran, frihetsbegränsning, kontroll, äktenskap och förhållande frågor.

Berätta om hur du ser på jämställdhet.

Vi ställde frågor om hur de ser på jämställdhet och feminismen.

- Omgivningen – Förtryck och diskriminering i hederns namn och rättigheter

Vi ställde frågor om omgivningens inverkan på informanten, om hedersförtryck och om de är medvetna om sina och barnens rättigheter.

Tillit

Vi frågade om deras tillit gentemot myndigheter.

1.4 Resultat

Redovisningen har inte i syfte att förklara förtryck och-/eller diskriminering i hederns namn, utan endast beskriva det. Redovisningsgrupperna vi har använt i studien är kön, ålder, härkomst, religion och utbildning. Resultatet av enkätundersökningen redovisas i procentsatser för att visa hur stor andel som har besvarat på de utvalda frågorna. De enkätfrågor och tabeller som redovisas är främst de variabler där vi finner ett orsakssamband. Utöver detta redovisas även delar av utvalda frågor. Alla enkätfrågor innehåller flera svarsalternativ och grader i form av skala från ett till fem. Syftet är att få reda på en ungefärlig grad av informantens upplevelse av sin frihet.

1.5 Tillförlighet

En del informanter kan känna skam över begränsningarna och uppleva frågorna som känsliga.

Detta kan vara ett problem för validiteten i undersökningen. Det kan exempelvis vara så att informanten undviker att beskriva den verklighet som råder eftersom rädslan, skammen och utsattheten skrämmer och stigmatiserar informanten. Det finns mycket små skillnader i enkätsvaren när det gäller åldersfördelning. Eftersom det handlar om en totalundersökning och skillnaderna i åldersfördelningen är så pass små finner vi det lämpligt att generalisera resultatet.

1.6 Disposition

Kapitel 1 - I det första kapitlet ger vi en övergripande beskrivning av vad förtryck och diskriminering i hederns namn och våld är.

Kapitel 2 - I detta kapitel redovisas resultatet och tabeller utifrån enkätsvaren. Kvalitativ metod dvs intervjuerna presenteras också under detta kapitel.

Kapitel 3 - Detta kapitel innehåller en sammanfattning och diskussion. Varken Hora eller Kuvad presenterar sina förslag för framtida åtgärder.

1.7 Definition av heder

I det svenska språket är heder ett värdeladdat ord som förklaras med hjälpord så som; ära, beröm och hjältemod.² Ordet heder utstrålar ädelhet och kopplas till den tid då manlighets idealet byggde på ädelmod, respekt för kvinnor och hjältemod, men också på en tid då manlighets idealet fortfarande reducerade kvinnan till mannens ägodel och andra klassens medborgare i form av att vara mannens skyddsling.

*"I europeisk historia, liksom i de flesta icke västerländska samhällen, har heder haft en könsdimension. Utryck som "en man av heder" och "en ärbar kvinna" vittnar om att det förhåller sig på det viset. Bryter man kön i båda uttrycken, låter de inte lika bra. "En ärbar man?", nej, män skulle vara hedersamma och hedervärda. "En kvinna av heder" skulle man gärna vilja säga, men det gör man i regel inte. Kvinnorna var bärare av skam, männen av ära. Männen representerade familjen utåt och förvaldade dess heder. Kvinnor å sin sida utgjorde ett hot mot familjens heder i kraft av sin sexualitet."*³

²<http://www.synonymer.se/?query=heder>

³Wikan 2004:51

Beroende på i vilket samhälle man lever i förklaras begreppet på olika sätt med små men betydande nyansskillnader. Begreppet är beroende av bland annat den sociala och historiska kontexten.

Oavsett om beskrivningen skiljer sig beroende på kultur och historia så är många forskare ense om att kvinnlig kyskheter är det centralt och bärande element. Med andra ord så är mannens och släktens heder knuten till kvinnans kyska uppförande och hennes beteende. I och med detta kan vi hävda att det förekommer ett kvinnoförtryck i samhällen där hederskulturen är utbredd och att den har sin grund i patriarkala maktstrukturer.

Kvinnor förväntas inte ha någon heder. Heder betraktas som något manligt: män har heder, kvinnor har skam i kroppen. Att "ha skam i kroppen" är att rätt kunna förvalta sin sexualitet i enlighet med heders kod. Utan skam i kroppen kan kvinnor störta hela släkten i vanära. Men familjen kan välja att blunda för kvinnans skamlöshet– helt enkelt därför att de älskar henne, eller de avskyr den man som brutit mot reglerna och finner skäl till att lägga hela skulden på honom.⁴

Hedern har en kulturella och traditionella rot i starkt patriarkala och klan strukturella samhällen och förekommer i många religioner kulturer i större delar av världen. Unni Wikan (2004) förklarar heder som en ägodel och inte en egenskap. Heder är något man äger eller förlorar menar hon. Enligt Wikan (aa) är heder som en kroppsdel och beskrivs i västerländsk kultur i talesätten som "hög buret huvud" eller "att förlora ansiktet".

En annan gemensam faktor för definitionen av heder är att ordet "respekt" förekommer som kompletterande faktor. Med respekt menas inom hederskontexten "rätten till att få respekt". Gruppmedlemmarna är skyldiga till att visa respekt gentemot en enskild individ i gruppen, i annat fall förlorar individen sin heder. När individen i gruppen förlorar sin heder så finns det tydliga specificerade koder som dirigerar hur gruppen ska agera gentemot den enskilde individen. Koderna innehåller regler, grundläggande värderingar, om hur man återupprättar sin heder. Individen och familjen uppfattas som mindervärdiga och isoleras från kollektivet tills hedern har återupprättats. Med andra ord kan ett misstag som görs av en medlem i gruppen dra skam över hela släkten vilket innebär att hedern måste återupprättas. När en pojke eller man drar "skam" över familjen med sina oacceptabla och normbrytande handlingar kan detta tillrättavisas eller bestraffas internt. "När däremot kvinnor och flickor skadar familjens/släktens heder genom felsteg som betyder att hon lämnar den interna sfären (t ex. visar sig med en annan man, är otrogen, har en pojkvän, har sex före äktenskap etc.) då måste hedern återupprättas offentligt. Andra måste få veta det!"⁵ Eftersom kvinnan är den som bär familjens heder så utgör de gränsen mellan heder och skam. Hela släkten ställer krav på kvinnans eller dotterns skam eftersom släkten drabbas av kvinnans handlingar. Det blir ett kollektiv skam som leder till en kollektivt sanktionerad bestraffning.

⁴Wikan 2004:64

⁵Johansson 2004:4

Wikan skriver i sin bok *En fråga om heder* (2004) att man missar nyansen i språket eftersom det i svenskan bara finns ett hedersbegrepp.

I flera språk som t.ex. på turkiska eller kurdiska skiljer man mellan ”sheref” som syftar på generella kvalitéer som ärlighet, mod, gästfrihet, medan begreppet ”namus” är kopplade till kvinnors ärbarhet, kyskheter och oskuld (Wikan, 2003:67). Män har heder som förvaltas som gemensam egendom och kvinnor har ”skam i kroppen” som förvaltas i enighet med hedersnormer, menar Wikan. Heder i detta sammanhang har sitt ursprung i att män måste ha garantier om faderskapets äkthet och oskulden blir då en central fråga eftersom det handlar om *”the potential security of men’s seed and their lineage”* som den turkiske sociologen och forskaren Aylin Akpınar talar om i sin studie *The Honour Shame Complex Revisited* (Akpınar, 2003:432).

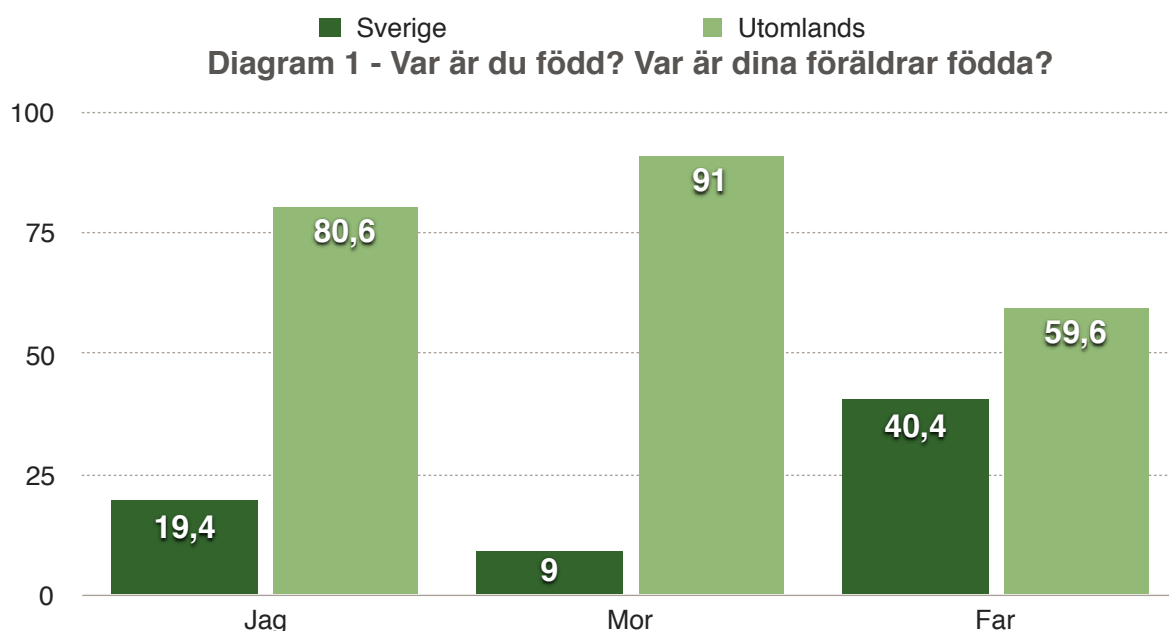
KAPITEL 2

2. Analyser

Detta kapitel avser att presentera enkätsvaren samt intervjuerna.

2.1 Informanternas bakgrund

Majoriteten av våra informanternas föräldrar är födda utomlands. Endast 9 procent av mödrarna och 19,4 procent av fäderna till våra informanter är födda i Sverige. Detta kan kopplas till de områden som vi har varit på är segregerade områden där majoriteten av befolkningens härkomst är från Asien eller Afrika. Vi ställde frågan om hur de upplever sin vardag i ett område där majoriteten av befolkningen inte har etnisk svensk bakgrund.

I de personliga intervjuerna vi har genomfört med föräldrar betonar de vikten av att ha närhet till familj och landsmän. Detta gäller särskilt för nyanlända invandrare. Informanterna berättar om den trygghet de får genom stöd från människor som förstår vilken process det innebär att flytta till ett främmande land. Vår informant Zubeyde som är 42 år gammal, studerande vid SFI berättar om hur hon fick stöd av sina landsmän.

>> När jag flyttade till min man i Sverige så kunde jag inte språket. Jag hade aldrig varit utanför byn i mitt hemland ens. Allting var nytt. Det är ny kultur, nya människor och andra omständigheter. Jag fick hjälp av min mans släktingar att etablera mig. Jag mådde jättedåligt i början. Jag längtade efter mina föräldrar och mina vänner. Jag fick lära mig om hur svenskar och hur samhället fungerar. Men när man är med sina landsmän blir allting lättare.<<

Latife som är 48 år gammal berättar:

>>Man känner sig mer hemma när man bor med sina landsmän. Det blir inte kulturkrockar då eftersom alla är som man själv är. Grannarna förstår, man går till butiker som säljer grönsaker, mat och annat från ens hemland. Man är tryggare också eftersom man vet att alla förstår en. Det är inte så när man bor med många svenskar<<.

Esra är 24 år gammal och flyttade till Sverige som 20 åring. Genom ett arrangerat äktenskap med hennes nuvarande man lämnade hon sina föräldrar i hemlandet. Själv har hon få släktingar men hennes man har många släktingar i Sverige.

>>Jag grät så mycket när jag flyttade hit. Jag kände mig så ensam. Jag kände mig så utsatt. Min man hade en andra hand i XXX⁶. Det var svårt för honom att hitta lägenhet. Det var långt till hans familj och släktingar. Jag kände mig så ensam och grät och grät. Till slut så hittade vi en lägenhet i XXX⁷ och flyttade. Det känns som om jag är hemma här. Jag mår mycket bättre.<<

Det tycks vara lättare för många att känna sig ”hemma” i områden där majoriteten består av landsmän eller snarare ett mångkulturellt område. Informanterna påpekar att kontrasterna och kulturkrockarna minskar i och med att man är många som har samma bakgrund. Att bo i mångkulturella områden som invandrare skapar en nationell tillhörighetskänsla som i sin tur bidrar till ett minskat obehag av vardagen.

Många av informanterna berättar också om deras förväntningar innan de flyttade till Sverige. Många har anpassningssvårigheter i samhället där status inte är lika viktigt som i det tidigare hemlandet. De börjar så att säga om från noll. Istället pratas det mycket om normer och värderingar där alla människor är lika, oavsett utbildning, religion eller status.

Informanterna berättar om att de i sina hemländer kämpar i sin vardag med att uppnå en status som gynnar släkten och samhället. När de sedan anländer till Sverige upptäcker de att de värderingar som de hade i sina hemländer krockar med de som råder i Sverige vilket skapar besvikelse och frustration och i viss mån ett främlingskap inför svensk födda i Sverige. Denna frustration kan delvis förklaras med den förtvivlan många känner över att inte kunna försörja sig själva till en början, att inte kunna språket och att ständigt konfronteras med normer och värderingar de upplever som främmande. Detta försvårar anpassningsprocessen som i sin tur skapar en psykologisk, ekonomisk samt kulturell krock mellan de segregerade områdena och majoritetssamhället.

⁶Vi döljer att skriva tidigare bostadsområde pga anonymitet. Området som bodde på när hon anlände till Stockholm är ett område där majoriteten av befolkningen består av etniska svenskar.

⁷Vi döljer nuvarande bostadsområde pga anonymitet. Nuvarande område är ett område där större andel av befolkningen är från mellanöstern.

När vi ställer samma fråga om segregation till de ungdomar som deltagit i den kvantitativa delen av studien ser vi en tydlig skillnad mellan generationerna. Många ungdomar berättar att de helst vill flytta från sitt område när de är klar utbildade med arbete. De söker inte efter den kulturella samhörighet som skapar den trygghet som föräldrarna söker efter utan lägger större vikt vid omgivningen i området.

Hakan som studerar andra året på gymnasiet berättar om sina framtida planer.

>>Så fort jag är klar med skolan och har fått en utbildning så vill jag flytta från ghettot. Jag gillar mitt område men.. du vet, alla känner alla och det blir ett problem. Alla vet vad alla har gjort, det är som om FBI är efter dig 24/7.<<

Murat som är 15 år gammal, ser fördelen med att bo med sina landsmän. Han känner sig som i sitt hemland berättar han.

>>När man går ut på gatan så känns det som man är i Syrien. Ok, jag håller med Hakan om att man har ögonen på sig.. men samtidigt är det bra. Man har vänner bekanta osv som rättar en när man gör fel. Man har grannar och vänner som bryr sig om en.<<

Laila som är 17 år gammal berättar att hennes enda besvär med att bo i mångkulturella områden är den kontroll man utsätts för av kollektivet.

>>Man vågar inte ens stå och prata med sin kamrat från skolan för att man har ögonen på sig.

Nästa dag kan läsa de självgående-rubrikerna⁸ av att jag har stått och hängt med en kille utanför centrum, trots att jag inte gör nåt dumt förstår du? Det är typ det enda som är jobbigt med att bo i mångkulturella områden. Det spelar ingen roll om de är dina landsmän eller inte.. till och med människor från andra världsdelar börjar snacka skit om än. Det är obekvämt och det är inte tryggt. Man känner sig fångslad och jagad hela tiden. Man måste tänka på varje steg man tar. Det är som om det är övervakningskameror överallt. De ser och fångar allt och sprider det i löpsedlar.<<

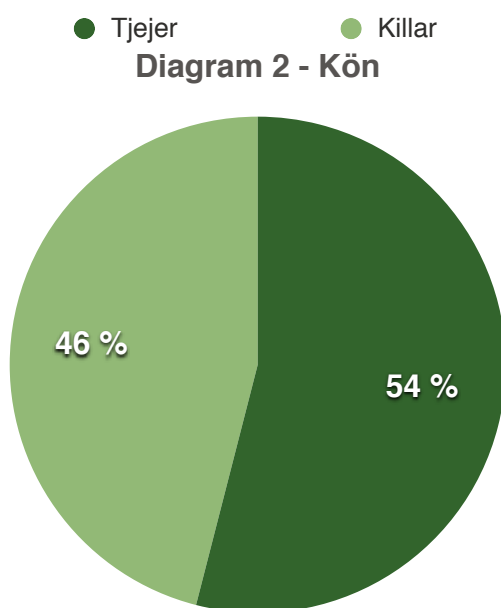
Hedersproblematiken i Sverige stärks av ett flertal olika faktorer. Bland dessa faktorer är boendesegregationen bland de viktigaste faktorerna. Många invandrare med samma etniska bakgrund bosätter sig i närheten av varandra vilket bidrar till en förstärkning av den kollektiva kontrollen av den enskilda individen. Det underlättar för gruppmedlemmarna att följa flickorna och kontrollera dem vilket många gånger också är en bidragande faktor till skvaller att skvaller uppstår. När en flicka bryter mot gruppens norm och värderingar minskar toleransen. Inom gruppen uppstår en rädsla för att de övriga flickorna inom gruppen ska följa den norm och det brott mot rådande värderingar som manifesteras av den enskilda individens handling. Även om föräldrarna anser att flickan bör få mer frihet så begränsas denna vilja på grund av pressen av gruppen. Man riskerar

⁸Med självgående rubriker menar hon hur en del människor sprider nyheter, lögnar och skvaller i området.

isolering från sin omgivning och hur de ser på familjen blir viktigare än familjens egna värderingar. I och med detta mönster måste familjen ofrivilligt agera enligt gruppens normer och värderingar. Med andra ord bestäms individens handlingskapacitet av det kollektiva trycket. En annan faktor är segregation och arbetsmarknaden. Eftersom mannen i många kulturer har huvudansvaret för hemmets försörjning så måste de främst ta sig in i arbetsmarknaden. Att en kvinna arbetar har mindre betydelse och kan i många fall ses som en skam om mannen är arbetslös. För att kunna ta sig in i arbetsmarknaden måste språkproblematiken upphöra till en viss del. Denna problematik blir svårare att bryta när många är bosatta i samma område och detta leder till svårigheter i integrationsfasen. När dessa inte kan integreras i det svenska samhället väljer de att stärka varandra istället som en skydd mot utanförskap. I och med detta stärks även det patriarkala tankesättet vilket skapar ett hierarki system.

2.2 Könsfördelning

Studien hade en jämn könsfördelning där 54,1 procent var tjejer och 45,9 procent killar.

Ett problem som vi ofta utsätts för i skolorna är många gånger hur killarna "tystar ner tjejerna". En föreställning om vad som anses vara acceptabelt för en tjej finns bland killarna. Ofta har dessa ungdomar en fast syn på vad som är manligt och kvinnligt. En av de värderingar vi ofta stött på är att tjejer behöver omvårdnad, något som ofta övergår i konkret handling. En tjej som står på egna ben och tar avstånd från att bli omhändertagen av sina manliga kusiner eller bröder ses som "försvenskad". Att bli försvenskad innebär att man utesluter sin kultur och tar efter svensk kultur enligt informanterna. Att vara "försvenskad" har oftast en negativ innebörd i form av att man har glömt sina rötter-/härkomst

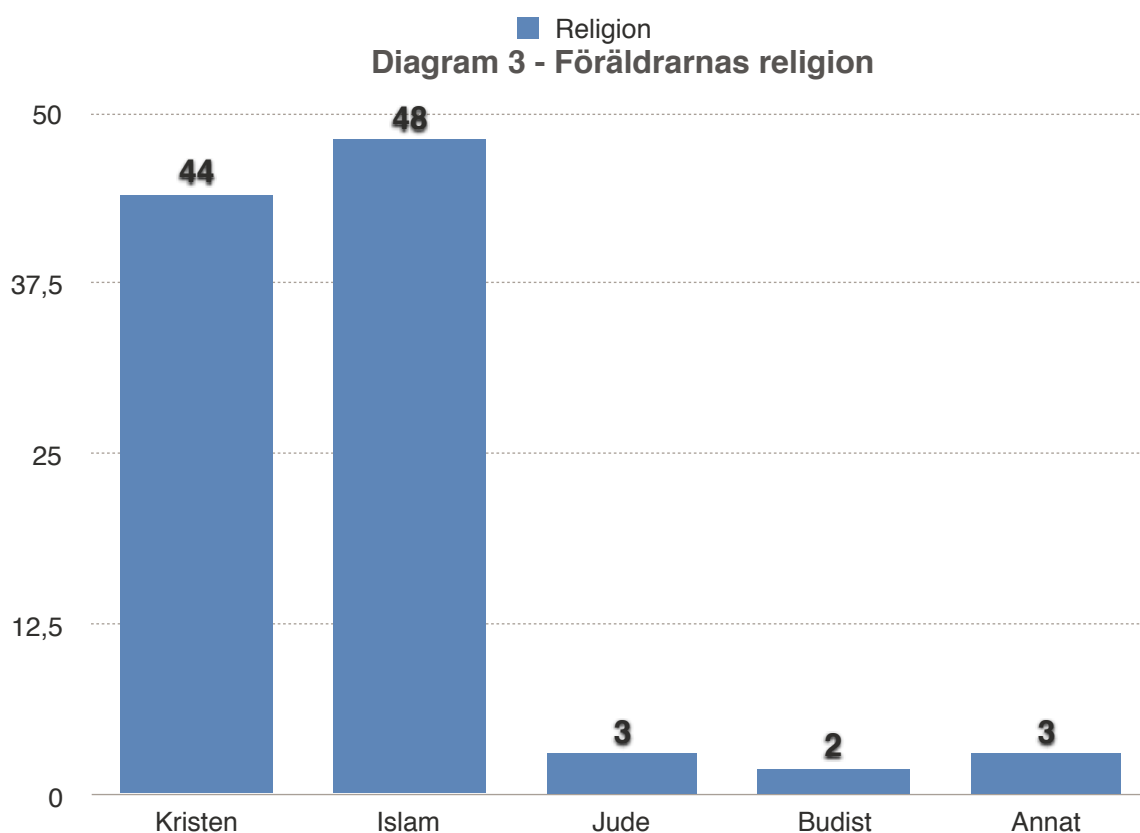
Med andra ord har man assimilerats enligt informanterna. Denna tankemönster tenderar att ta sig uttryck genom att tjejerna inte vågar yttra sig i samma utsträckning. I och med detta valde vi att utöver gruppdiskussionerna även träffa en del av tjejerna individuellt. Vi såg att det fanns mindre skillnader i tjejernas berättelser. Tjejerna berättar om deras upplevelser mer ingående när de är själva eller är med tjejkompisar. I några sammanhang har vi haft mindre grupper bestående av tjejer och killar, tillsammans, för intervjuer. En av informanterna från årskurs ett på gymnasiet berättar om varför hon väljer att vara tyst i klassen när hedersförtryck diskuteras.

>>Jag blir eskorterad till och från skolan dagligen. Min pappa är rädd om mig och det är bara så. Jag vill åka själv och inte bli eskorterad men vad kan jag göra? Det är bara så. Om man säger och tycker som man vill så stämplas man som hora av killarna i klassen. Om jag skulle berätta om att jag inte tycker om att bli eskorterad till skolan inför alla killar...som dessutom känner min pappa så skulle de ifrågasätta mig. Fråga vad jag är ute efter.. om jag typ vill träffa killar.. om det är därför jag inte tycker om att pappa lämnar och hämtar mig. Det är bättre att vara tyst än att få påhopp från alla killar.<<

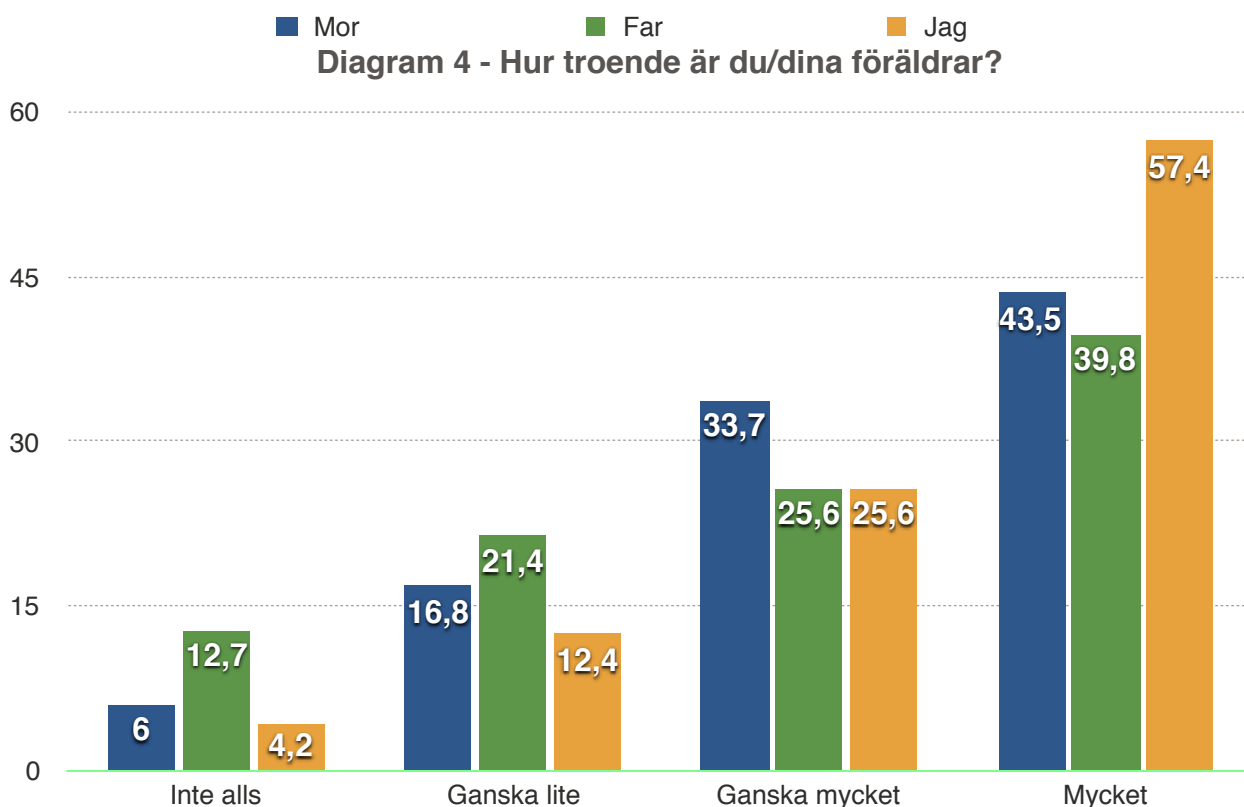
Vi vill identifiera likheter mellan flickor och pojkarna. Vi måste ta hänsyn till att flera faktorer samspelar och påverkar varandra. Religion är en sådan aspekt som vi valde att titta på i studien. Även föräldrarnas utbildning och informanternas trohetsgrad var bland de variablerna som vi valde att titta på.

2.3 Informanternas religion och tro

Majoriteten av informanterna har kristendomen (där av majoriteten är ortodoxa) eller islam som religion. Elevernas religionstillhörighet är nästintill identisk med föräldrarnas religionstillhörighet.

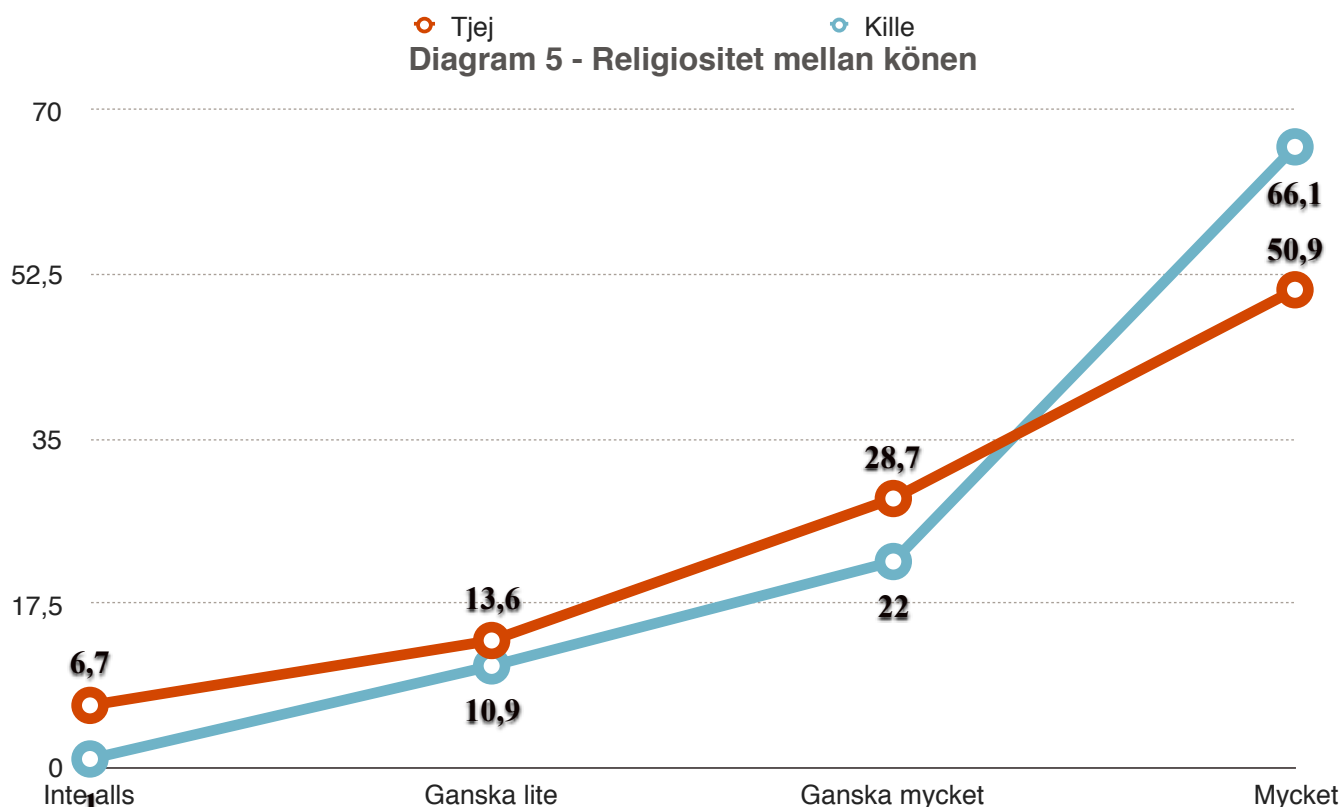
Men i frågan om hur troende föräldrarna samt informanterna finner vi olikheter. Vi noterar att andelen religiösa bland informanterna är högre än bland deras föräldrar. Vi ser även att mödrar tycks vara strängt religiösa i högre grad än fäder.

Man skulle kunna tänka sig att religion är något som har mindre betydelse i de moderna samhällena. Många av de ungdomar vi möter berättar att de inte känner sig som en del samhället. De upplever utanförskap vilket ger en betydande förklaring till att ungdomarna istället vänder sig till en grupp där det råder en gemensam problematik; utanförskap.

Även om moderniteten har sina fördelar så för den även med sig sina konsekvenser. En konsekvens av moderniteten i ett samhälle är att nya moraliska problem skapas. Individen kan många gånger känna en osäkerhet i samhället och likaså en förvirring i sitt identitetssökande. Detta medför att religionen blir en betydande aspekt i deras liv. Det är inte bara de traditionella formerna av religion som blir aktuella utan nya former av religion utvecklas ständigt. Det blir en reproduktiv form av äldre religioner som i många fall formas på nytt med mildare eller strängare versioner. I och med integrationen tillförs även nya kulturer och religionsuppfattningar in som ytterligare en aspekt. Utanförskap och reproduktion av religioner blir tillsammans en förklarande faktor. Detta framkommer av våra intervjuer som presenteras nedan. Vår studie visar också att killar är i högre utsträckning mer religiösa än tjejer.

Andel av tjejer som inte alls är religiösa eller ganska lite religiösa är 20,3 procent. Killarna som är ganska lite eller inte alls religiösa är andelen 11,9 procent, det vill säga nästan hälften så stor.

När vi ställde frågan om hur viktig religion är för informanterna svarade 81,9 procent att religion är viktig. Vi ser också i tabellerna nedan att det föreligger ett signifikant samband mellan föräldrarnas födelseland och informantens gradering av hur viktig religion är. Om modern är född i Sverige anser 39,2 procent (20,2+19,2) att religion inte alls är viktig eller endast lite viktig i jämförelse med 15,9 procent (1,4+14,5) om modern är född utomlands. Samma mönster ser vi även när fadern är född utomlands.

Tabell 1- Hur viktig är religion för dig i jämförelse med moderns födelseplats

	Inte alls viktig	Lite viktig	Ganska viktig	Viktig	Mycket viktig
Sverige	20,2	19,2	32,3	18,2	10,1
Utomlands	1,4	14,5	28,3	19,8	36,1

Tabell 2- Hur viktig är religion för dig i jämförelse med faderns födelseplats

	Inte alls viktig	Lite viktig	Ganska viktig	Viktig	Mycket viktig
Sverige	9,4	13,6	30	27,2	19,7
Utomlands	1,6	15,2	28,3	17,8	37,1

I en gruppdiskussion bestående av tre tjejer och fyra killar från årskurs tre på gymnasiet berättar informanterna om varför religion är så viktigt för dem.

Ayse: >>Vem förstår dig bättre än Gud? Man kan söka skydd i religionen liksom. Om man mår dåligt så kan man vända sig till Gud och få hjälp. Gud ger mig hopp, han förstår mig. Samhället bryr sig inte om mig men jag vet att Gud gör det. <<

Fatima: >>Religion är viktig för att det är min vägledning i livet. Den här världen är inte den sanna världen. Vi är här på prov. Religion är den enda som kan skydda oss från allt det onda. Ingen annan kan göra det i samma utsträckning. Ingen har sådan makt som Gud har. Religion är bara bra. Även om jag blir diskriminerad från samhället så kommer jag inte att släppa min tro. Folk blir rädda när man säger att man är religiös. Samhället är så rädd för oss, de fryser ut oss på grund av sin rädsla. Vi är precis som alla andra människor som inte tror på religion. Det är ingen skillnad på oss. Min tro är min tro men det påverkar inte hur jag är som människa. <<

Ungdomars religiösa identitet är till stor del inte bara ärvd av föräldrar utan även av media, press och av det omgivande samhället. En av informanterna, vars föräldrar är sekulära och inte alls religiösa berättar om hur hon gick från att vara icke troende till att vara religiös. Hon berättar att den hatiska bilden av religion och främst islam har skapat ett motstånd hos henne. Kriminaliteten i samhället och rasismens ökning har varit en betydande faktor som fått henne att söka sig till en tro. Det ger henne en trygghet, tillhörighet och självkänsla berättar hon. Det är inte alla gånger som man ser sina föräldrar som auktoriteter. Det är inte heller alla gånger som man tar över deras normer och värden berättar informanten Zuleyha som är 17 år gammal. Hon säger att hon är medveten om den diskriminering som råder och kommer att råda på exempelvis arbetsplatser pga. att hon är beslöjad. Hon märker av diskrimineringen i skolan och på allmänna offentliga platser. Folk ifrågasätter hennes beslöjning och frågar om det är av familjärt tvång.

>>Jag har slöja av egen vilja och det är inte lätt att leva med slöja. Man har svårare att hitta jobb och folk har fördomar. Folk frågar mig hela tiden om jag har slöja av egen vilja. Jag förstår att de ställer frågor om det.. för att många av mina vänner som har slöja skulle hellre vilja ta av sig de.. men de kan inte.. deras familj skulle inte tillåta det. En av mina klasskamrater tar av sig slöjan när hon är i stan och tar på sig den igen när hon åker hem. Det är sant att många tjejer indirekt tvingas till det men det finns även sådana som väljer det själv. <<

Vi har under vårt arbete mött hundratals ungdomar, religiösa och icke religiösa, beslöjade och icke beslöjade. Vi har träffat ungdomar som berättar om hur de blir tvingade att gå i kyrkan eller moskén. Vi ser också en annan dimension av religion där ungdomar blir mer och mer religiösa. Informanten Hatice som är 14 år gammal. Hon är beslöjad och berättar i motsats till

Zuleyha om hur hon upplever religionen som påtvingad. Hon berättar att hon sedan nio års ålder har haft kravet hemifrån att täcka sig. Hon är troende men finner att hennes beslötning stoppar henne från att vara den hon är.

>> Jag får inte vara fri. Jag får inte ha egna åsikter. Jag får inte ha en stark karaktär som syns. För mig är det ett tvång att bara acceptera situationen. Att jag har slöja gör mig inte till en bättre eller sämre människa men mina föräldrar är starkt troende... och jag skulle inte våga nämna att jag vill vara fri.. för de skulle aldrig vilja förstå mig eller acceptera min vilja av frihet. De skulle då inte vilja ha mig som familjemedlem om jag skulle kräva den friheten.<<

Nuri är 17 år gammal och upplever sig själv som starkt troende. Han berättar om varför han upplever sig själv som starkt troende.

>> En sak ska du veta.. Det är inte mina föräldrar som har påverkat mig! Det är Sverige som har gjort mig till den jag är idag. Om inte Sverige hade särbehandlat oss, om inte de hade smutskastat oss invandrare och min religion så hade jag kanske inte blivit den jag är idag. Om jag hade bott kvar i mitt hemland så kanske jag hade varit en helt annan människa. All den kunskap jag har om min religion är tack vare Sveriges särbehandling. För en gångs skull har särbehandlingen varit positiv. Jag har tack vare Sverige hittat det rätta i mitt liv dvs Gud och min religion. Allt negativ som man uppleva från omgivningen för att man är troende sätter spår.<<

Våra informanter medger att de på något sätt vänder sig till Gud för att få stöd. Med andra får informanter som saknar något i sitt liv, tröst och stöd av sin religion. Detta kan exempelvis vara egenskaper eller tillgångar av social eller ekonomisk kapital. Som det framgår av informanterna berättar många att de känner en isolering från samhället och upplever en viss konflikt. Konflikten består av flera aspekter så som värderingar, normer, samhällets förväntningar, familjens förväntningar, utanförskap, k kulturkrock och integrationsproblem. Dessa aspekter bidrar till att informanterna inte känner stöd från samhället vilket också reflekterar över deras tillit⁹ gentemot samhället. När det sker krock mellan de nämnda aspekterna och individen uppstår ett problem av att kunna orientera sig i samhället. Vi ser också att informanterna är mer religiösa i jämförelse med sina föräldrar. Detta visar att föräldrarna inte är den enda förklaringsmodellen till deras religiositet. Det skulle förväntas att ungdomars religiositet skulle, lik religionstillhörigheten, vara mer eller mindre i samma grad som föräldrarna. Med andra ord är föräldrarna inte den enda avgörande förklaringen till ungdomarnas religiositet utan samhället blir en del av detta. Påverkan och förväntningarna som samhället har på ungdomarna blir en svårare process att följa. Frustrationen av att inte kunna uppfylla målen leder till att de söker sig till en grupp där förväntningarna lättare kan uppnås. Socialiseringen blir därav en process där individen själv kan växa in en roll där kraven, förväntningarna och målen blir uppfyllda. Individen Informanter berättar också om att religion har

⁹Tilliten gentemot samhället kommer att presenteras längre fram i studien.

blivit centralt i deras liv i och med utanförskaps känsla och främlingsfientligheten. Individerna blir mer religiösa för att de anser att ger stora fördelar i livet i form av tillhörighet. Det råder mycket ilska gentemot samhället där informanterna anger att de inte känner sig viktiga och för att känna sig meningsfull blir religion betydelsefull.

2.4 Informanternas frihet

Kön, religion och födelseland är bakgrunden av informanterna. Nedan kommer olika aktiviteter att redovisas där tydliga mönster i en hederskontext blir synliga. Den första tabellen nedan besvarar frågan om informanterna får följa med klassresa med övernattnig av sina föräldrar.

Svarsalternativen består av ”Aldrig, sällan, ofta, alltid”

Nedan visar tabell att tjejer som aldrig eller sällan får följa med på klassresa med övernattnig är 54,6 procent. Hos killarna är det 31,3 procent vilket är mildare i jämförelse med tjejerna.

Tabell 3 - Klassresa med övernattnig

Kön	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Tjej	27,4	27,2	12,3	33,1
Kille	13,7	17,6	26,7	42

Tabell 4 och 5 nedan visar att om modern är mycket troende är klassresa med övernattnig mycket begränsad.

Tabell 4 - Tjejer- Klassresa med övernattnig - Moderns trohetsgrad

Tjej	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Inte alls	21,9	25	6,3	46,9
Ganska lite	8,8	25,3	16,5	49,5
Ganska mycket	24,6	26,6	14	34,8
Mycket	36,6	28,7	10,2	24,5

Tabell 5 - Killar - Klassresa med övernattnig - Moderns trohetsgrad

Kille	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Inte alls	3	6,1	6,1	84,8
Ganska lite	3,8	21,7	27,4	47,2
Ganska mycket	17,4	6,8	34,8	41
Mycket	17,6	25,9	23,4	33,2

Av tjejerna får 65,3 procent och 43,5 procent av killarna aldrig eller sällan följa med på klassresa med övernattnig. Även om modern ”inte alls” är troende så får fortfarande 46,9 procent av tjejerna aldrig eller sällan besitta denna frihet. Däremot ser vi en oproportionerlig minskning i killarnas begränsning. Det vill säga endast 9,9 procent av killarna får aldrig eller sällan följa med på en sådan klassresa. Med andra ord gynnas killarna påtaglig mer än tjejerna när mammans religiositet minskar.

Pappans trohetsnivå reflekterar också oproportionellt över könen.

Tabell 6 - Killar - Klassresa med övernattnig - Faderns trohetsgrad

Kille	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Inte alls	8,8	9,9	18,7	62,6
Ganska lite	15,4	16,9	41,5	26,2
Ganska mycket	10	23,8	21,3	45
Mycket	16,2	19,1	23	41,7

Tabell 7 - Tjejer- Klassresa med övernattnig - Faderns trohetsgrad

Tjej	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Inte alls	20,4	28,6	4,1	46,9
Ganska lite	31,4	22,9	17,1	28,6
Ganska mycket	27,1	33	8,9	31
Mycket	27,3	23,9	14,7	34

Om fadern är mycket troende får 51 procent (27,3 + 23,6) av tjejerna och 35 procent (16,2 + 19,1) av killarna aldrig eller sällan delta i en klassresa med övernattningsaktivitet. Om faderns religiositet minskar till ”inte alls” förblir tjejerna fortfarande mycket begränsade (49 procent av tjejerna) medan begränsade killarnas andel reduceras till 18,7 procent.

På liknande sätt finner vi i tabellen nedan att moderns och faderns ökade utbildningsnivå reflekteras mer på killarnas frihet än tjejernas.

Tabell 8 - Tjejer- Klassresa med övernattnig - Moderns utbildningsnivå

Tjej	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Saknar utbildning	38,8	18,4	11,2	31,6
Grundskola	20,2	32,5	14,6	32,8
Gymnasium	35,1	21,3	6,4	37,2
Universitet	23,5	35,3	11,8	29,4

Tabell 9 - Killar- Klassresa med övernattnig - Moderns utbildningsnivå

Kille	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Saknar utbildning	17,5	17,5	23,3	41,7
Grundskola	14	19,3	24,8	41,9
Gymnasium	7,1	12,5	44,6	35,7
Universitet	8,3	8,3	25	58,3

När modern saknar utbildning får 57,2 procent av tjejerna aldrig eller sällan följa med på klassresa med övernattnig (Tabell 8) Hos killarna får 35 procent aldrig eller sällan följa med (Tabell 9). Vi ser att tjejernas begränsning är ungefär samma dvs 58,8 procent, oavsett om modern är högutbildad. Däremot ser vi en minskning hos killarna som aldrig eller sällan får följa med på klassresa med övernattnig om mödrarna har högutbildning. Siffran reduceras till 16,6 procent från 35 procent. Samma mönster finner vi även i tabell nedan, när vi tittar på faderns utbildningsnivå.

Tabell 10- Killar- Klassresa med övernattnig - Faderns utbildningsnivå

Kille	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Saknar utbildning	12,9	61,3	22,6	3,2
Grundskola	12,7	10,7	24,7	52
Gymnasium	17,4	26,5	39,4	26,6
Universitet	11,8	2,9	11,8	73,5

Tabell 11- Tjejer- Klassresa med övernattnig - Faderns utbildningsnivå

Tjej	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Saknar utbildning	44,3	22,7	5,2	27,8
Grundskola	24,9	30,2	13,5	31,3
Gymnasium	22,8	20,8	11,9	44,6
Universitet	15	25	25	35

Om fadern saknar utbildning får 67 procent av tjejerna och 74 procent av killarna aldrig eller sällan följa med på klassresa med övernattnig. Om fadern har en högre utbildning (universitet) så minskar begränsningarna för bägge könen. Däremot är begränsningsnivån hos tjejerna lägre än hos killarna. Tjejernas begränsning reduceras till 40 procent och killarnas till 14 procent.

Sammanfattningsvis ser vi i tabellerna att födelseland, trohetsgrad och utbildningsnivå gynnar killarna men hos tjejerna är skillnaderna mycket lägre. Däremot fann vi i vår studie att moderns födelseland inverkar på bägge könen.

Tabell 12- Killar - Klassresa med övernattnig - Föräldrarnas födelseplats

Kille	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Mamma född Sverige	9,3	9,3	9,3	72,1
Mamma född utomlands	14,1	18,4	28,4	39,2
Pappa född Sverige	16,8	22,4	24,5	36,4
Pappa född utomlands	12,4	15,7	27,6	44,2

Om modern är född i Sverige stiger siffrorna för tjejer som alltid får följa med från 30,6 procent till 57,1 procent och hos killarna från 39,2 procent till 72,1 procent.

Tabell 13- Tjejer- Klassresa med övernattnig - Föräldrarnas födelseplats

Tjej	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Mamma född Sverige	19,6	12,5	10,7	57,1
Mamma född utomlands	28,2	28,8	12,4	30,6
Pappa född Sverige	22,9	12,9	18,6	45,7
Pappa född utomlands	28	29,1	11,4	31,4

* (beräkningarna nedan är ofta + alltid tillsammans)

Om fadern är född i Sverige begränsas tjejerna (35,8 procent) och killarna (39,2 procent) i nästan samma grad. Om fadern är född utomlands uppstår en dramatisk skillnad mellan könen där tjejerna är mycket begränsade (57,1 procent) jämfört med killarna (28,1 procent).

Kamil har två döttrar från sitt nuvarande äktenskap. I sitt hemland har han tre söner från sitt tidigare äktenskap. Sönerna är vuxna har själva barn. Döttrarna som han har nu med sitt nuvarande äktenskap i Sverige är 17 respektive 19 år gammal. Kamil har bott i Sverige sedan 22 år tillbaka. Han flyttade till Sverige som politisk flykting och har på grund av detta inte kunnat åka till sitt hemland. Hans söner har han inte träffat sedan flytten till Sverige. Kamil berättar om att många män strävar efter att gå tillbaka i tiden. Han menar att många av hans manliga vänner inte vill utvecklas i takt med moderniteten.

>> Sverige är ett utvecklat land. Det är möjligheternas land. Vi flydde till Sverige för att komma ifrån odemokratiska förhållanden och religionstrycket..Jag kallar det för religionstvång. Detta gäller särskild kvinnor som tvingas till att täcka sig..Våra barn har inte samma möjligheter som i Sverige. Här kan de utvecklas och bli något som de annars kanske skulle ha svårt med i sina hemländer. Jag förstår inte varför man tar med sig de värderingarna hit. Mina döttrar är fria. Jag litar på de. Jag bryr mig inte om vad alla andra säger om mina döttrar men min fru gör det. Hon

blir ledsen när någon pratar illa om våra döttrar. Jag har vänner som låser dörren efter sin fru. De låter inte sin fru gå till affären ens. Det är inte kultur det är en sjukdom.<<

Vi träffade Hamiyet och Naciye som har varit vänner sedan många år tillbaka. Hamiyet har en dotter som är 12 år gammal och en son som är 14 år. Hon har bott i Sverige sedan sex år tillbaka. Naciye har två söner som är 10 och 13 år gamla. Naciye har bott här sedan fyra år tillbaka. Både studerar på vuxengymnasium för att få ett gymnasieexamen. Hamiyet berättar om att hennes dotter måste fråga sin far om tillåtelse för skolaktiviteter. Klassresa med övernattning som exempel skulle hennes man aldrig tillåta berättar hon. Hennes son som är 14år gammal skulle inte heller låta sin syster gå på klassresa, disco eller åka in till stan.

>>Nej nej nej, att skicka en tjej till en hotell med klassen. Nej det går inte. Hon ska sova hemma. Min man skulle aldrig tillåta henne gå. Min son skulle bli jätte arg. Vad som helst kan hända där. Hon är en tjej och kan inte skydda sig. Tänk om killarna kommer på natten och gör nåt..tänk om hon dricker och blir full utan att lärarna är där. Tänk om de smyger ut på natten. Jag tillåter inte och inte heller pappa och hennes bror. En kille kan åka. Ingenting händer honom.<<

Naciye berättar att hon skulle tillåta sin dotter att åka på klassresor, om hon hade någon. Men hon är ense om att det är lite farligare för tjejer. Hennes söner får följa med på skol aktivitet. Däremot får söner inte vara ute länge eller åka in till stan. Hamiyet motsäger Naciye och menar att hennes uttalande baseras på att hon inte har döttrar. Hamiyet poängterar att det är skillnad när man får döttrar. Hon ifrågasätter Naciyes åsikt.

>>Naciye du har ingen dotter. Hade du haft en dotter skulle du inte säga såhär. Du låter inte ens dina söner vara ute sent eller åka in till stan. Hur kommer du då att vara mot dina döttrar? <<

Naciye tvekar och ändrar sin uppfattning om att det eventuellt kan råda andra förhållanden om hon hade en dotter. Båda berättar om att det är papporna som bestämmer om över sönerna men däremot har Hamiyet huvudliga ansvaret för dottern. När vi pratar med ungdomarna i skolan berättar tjejerna att de har accepterat situationen om att begränsas med vissa aktiviteter. Hibo går första året på gymnasiet.

>>Det är ingen ide att tjafsa om det. Farsan skulle aldrig och jag menar aldrig skicka mig på klassresa ens..och du frågar om övernattning? Omöjligt! De tror att man ska ha sex när man är på klassresa..som om man inte kan ha sex i skolan. De tror att man vill göra olämpliga saker eller festa loss för att man inte är hemma den natten. De förstår inte. Morsan är värst. Hon är värre än farsan. Hon skulle få panik. Jag vet vad jag får göra och vad jag inte får göra. Så jag frågar inte ens. Jag har bar accepterat läget och de är som de är liksom. Man kan inte ändra på de..<<

Mönster av acceptans och hopplöshet är något som vi möter ofta i skolorna hos ungdomarna.

Många ungdomar, särskild tjejer berättar sin situation på liknande sätt som Hibo.

Tabellerna nedan visar hur en del aktiviteter begränsas för ungdomarna och att dessa begränsningar är i högre grad strängare för tjejer än för killar.

2.5 Övriga aktiviteter

Vi ställde flertals frågor om övriga aktiviteter och nedan visar resultat.

Vi ställde frågan: *Får du av dina föräldrar vara med på klassresa utan övernattning?*

Vi ser en mildare begränsning hos tjejerna i jämförelse med klassresa med övernattning. Tjejer som aldrig eller sällan får följa med på klassresa utan övernattning reduceras till 48,2 procent från 54,6 procent (med övernattning). Hos killarna reduceras detta till 15,8 procent från 31,3 procent vilket är mildare i jämförelse med tjejerna.

Tabell 14 - Klassresa utan övernattning

Kön	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Tjej	23,2	25,2	0	31,6
Kille	6,5	9,3	8,7	75,4

Tabell 15 visar att 55,9% av tjejerna är hårt begränsade till att delta i sportaktiviteter där bägge könen är med. Med sportaktivitet menar vi inte skolidrott utan sportaktiviteter utöver skoltid, så som gym, idrottslag och dylikt. Hos killarna begränsas 11,9 % hårt.

Tabell 15 - Sportaktivitet där bägge kön är delaktiga

Kön	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Tjej	19,3	36,6	15	29,1
Kille	2	9,9	1,6	86,5

Tabell 16 - Simning

Kön	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Tjej	21,7	20,7	17,8	39,8
Kille	8,9	5,3	13,5	72,3

39,8 procent av tjejerna alltid får delta i sim aktiviteter medan siffran för killarna är 72,3 procent.

Tabell 17- Praktik (Prao)

Kön	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Tjej	19,2	15,6	21,8	43,4
Kille	17,6	16,4	19,8	46,1

Trots att praktik är en del av skolaktiviteter så får 19,2 procent av tjejerna och 17,6 procent av killarna inte praktisera av föräldrarna.

Vi frågade eleverna om de får delta i sexualkunskap (för de årskurs som har sexualkunskap). Enkätsvaren visar inte större, betydelsefulla skillnader mellan tjejer och killar i frågan. 14, 6 procent av tjejerna och 17 procent av killarna får aldrig delta i dessa undervisningar. Får du av dina föräldrar söka dig till extra läxhjälp efter skoltid? 45, 7 procent av killarna och 35,1 procent av tjejerna får göra det. 33,2 procent av killarna och 31,1 procent av tjejerna får aldrig eller sällan söka läxhjälp efter skoltid. Inga märkbara skillnader finner vi mellan killar och tjejer i de två frågorna.

Däremot finner vi betydelsefulla skillnader mellan könen i fråga om de får gå på skolfest. Tabellen nedan visar att 57,5 procent av tjejerna är begränsade till att gå på skolfest. Hos killarna är siffran betydligt lägre, 34,1 procent.

Tabell 18- Skolfest

Kön	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Tjej	39,2	18,3	15,6	26,9
Kille	23,2	10,9	14,5	51,5

På liknande sätt finns samma mönster på bio aktiviteter. Killarna får i högre utsträckning gå på bio i jämförelse med tjejerna. Siffran dubblas för killar dvs 90,7 procent för killar som alltid får gå på bio medan detta gäller endast för 42,7 procent av tjejerna.

Tabell 19- Gå på bio

Kön	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Tjej	14,8	12,1	30,4	42,7
Kille	2	3,2	4,2	90,7

Enkätsvaren visar att 35,6 procent av tjejerna och 56 procent av killarna får åka in till stan.

Tabell 20- Åka in till stan

Kön	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Tjej	15,5	20,3	28,6	35,6
Kille	14,3	13,9	15,8	56

Vi ställde frågan om informanterna får gå på middagar där bägge könen är med. Tjejer är i högre grad begränsade i jämförelse med killar. Tjejer som aldrig eller sällan får gå på middagar där bägge könen är med är 68,8 procent i jämförelse med killar som är 39 procent.

Tabell 21- Bägge kön på middag

Kön	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Tjej	37	31,8	13,8	17,5
Kille	18,8	20,2	21,6	39,4

Informanternas svar visar att det förekommer begränsningar i fråga om ungdomarna får vistas inom bostadsområdet efter skoltid (tabell 22). Vi ser att det råder en fördubbling (64,6 procent) av killar som får vara ute i området efter skoltid i jämförelse med tjejerna som består av 32,4 procent.

Tabell 22- Vistas inom bostadsområdet efter skoltid

Kön	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Tjej	9,9	32,8	24,9	32,4
Kille	7,5	18,2	9,7	64,6

Vi ställde frågan om vem eller vilka informanterna får umgås med i skolan och på fritiden. Det är en minoritet av informanterna som får umgås med både tjejer och killar för sina föräldrar. Ca 83 procent av tjejerna får endast umgås med tjejer. 37,2 procent av killarna får umgås med bägge könen.

● Endast med tjejer ● Endas med killar ● Med bägge könen

Diagram 6- Tjejer: Vilka får du umgås med av dina föräldrar?

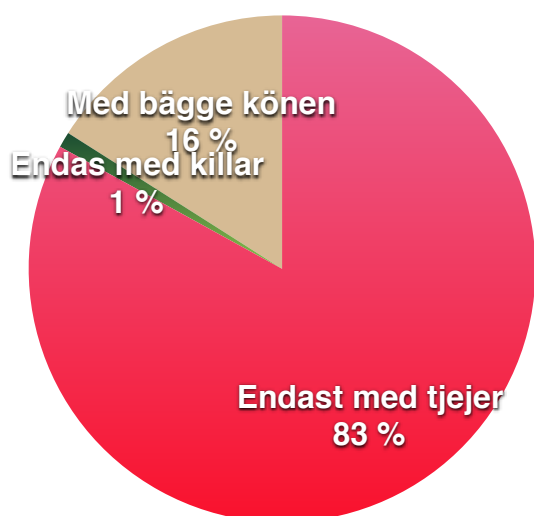
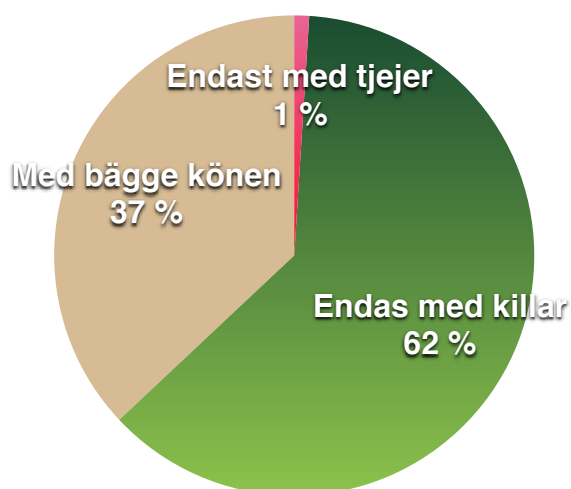

Diagram 7 - Killar: Vilka får du umgås med av dina föräldrar?

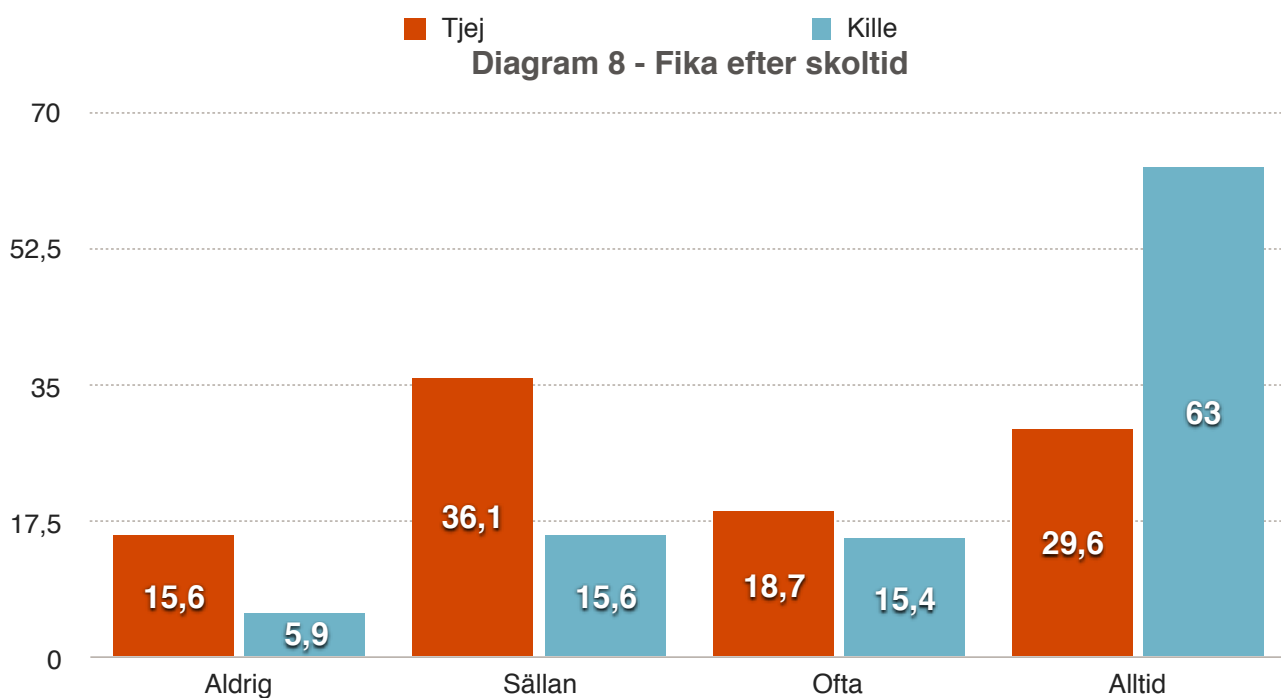

Vi ställde frågan om de får ha vänner av motsatt kön hemma. Svaren visar att det inte föreligger större skillnader mellan könen om huruvida man får ta hem vän av motsatt kön eller inte. Av killarna som aldrig eller sällan får ta hem en vän av motsatt kön är 84,3 procent jämförelse med tjejer som är 87,7 procent.

Tabell 23 - Motsatt kön hemma

Kön	Aldrig	Ibland	Alltid
Tjej	63,7	23,7	12,6
Kille	47,7	36,6	15,6

Vi finner att det råder skillnader i fråga om informanterna får gå på fika efter skoltid med vänner. Vi ställde frågan ”Får du gå på fika med dina vänner efter skoltid?” Av killarna får 63% alltid gå på fika och för tjejerna är siffran 29,6 procent.

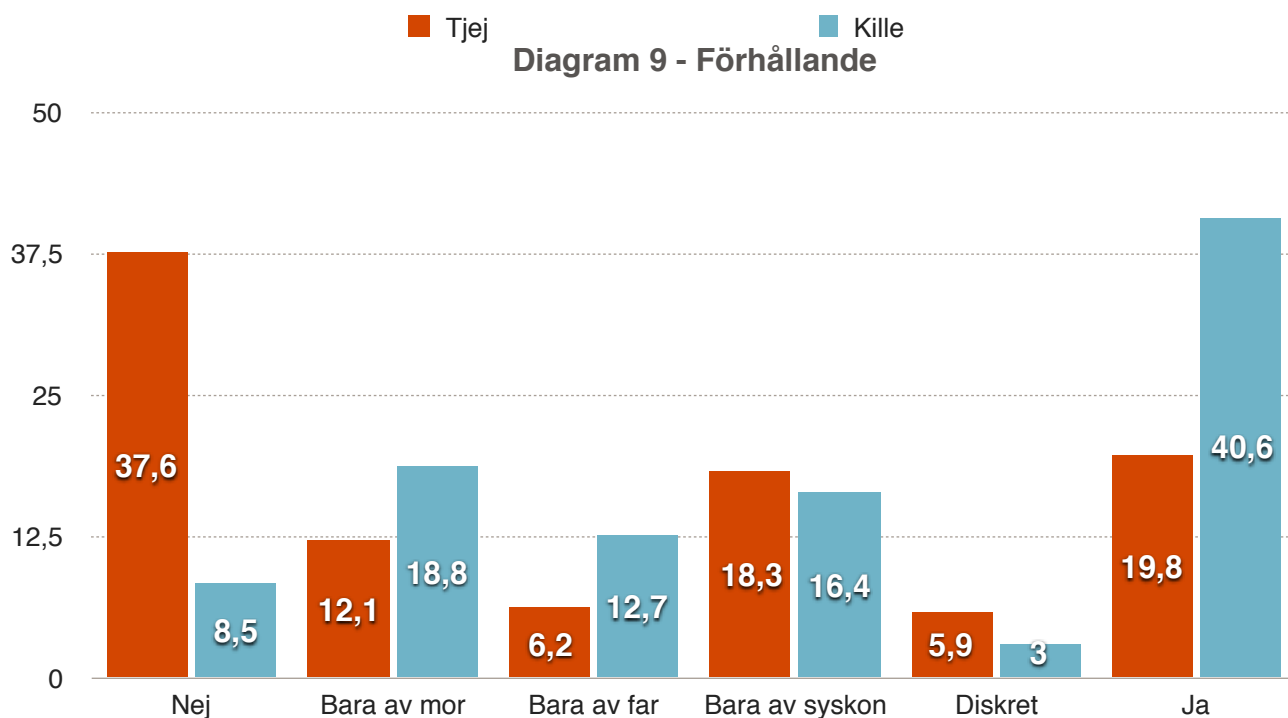

2.6 Förhållande

I undersökningen ser vi tydliga mönster av skillnaderna mellan tjejer och killar ifråga om de får ha förhållande.¹⁰ Det är tydligt att föräldrarna inte accepterar att deras barn har relationer men också att de är betydligt strängare mot tjejer angående detta. Diagram 9 visar att 19,8 procent av tjejerna

¹⁰Fråga: Får du ha ett förhållande av dina föräldrar? Svartalternativ till frågorna: Nej, jag får inte ha ett förhållande av båda mina föräldrar, Ja, jag får ha förhållande men bara av min mor (andra familjemedlemmar vet inte), Ja, jag får ha förhållande men bara av min far (andra familjemedlemmar vet inte), Ja, jag får ha förhållande men bara av mina syskon (andra familjemedlemmar vet inte), Ja, bara om min familj vet om det dvs att det är diskret, ingen annan får veta, Ja, jag får ha ett förhållande av mina föräldrar. Vi valde att endast redovisa de betydande siffrorna.

och 40,6 procent av killarna får ha ett förhållande. När vi såg att siffrorna mellan tjejerna och killarna var betydelsefulla tittade vi på om vi finner nåt samband mellan föräldrarnas födelse-land.

Tabell nedan jämför föräldrarnas födelse-land i jämförelse med tillåtelse av förhållande.

Tabell 24- Förhållande - Föräldrarnas födelseplats

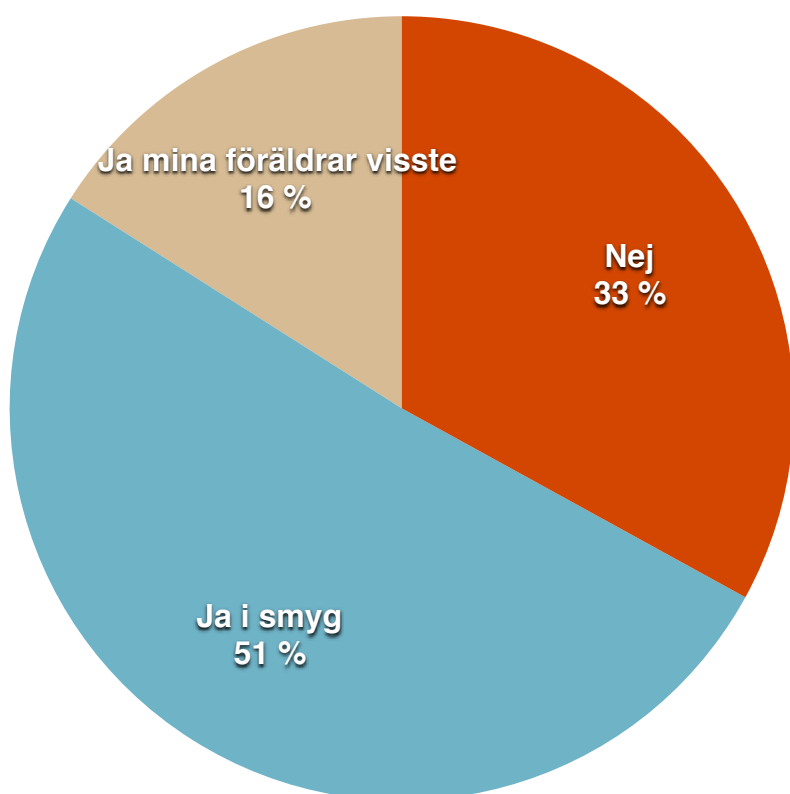
Kille	Nej jag får inte ha ett förhållande av mina föräldrar	Ja, jag får ha ett förhållande av mina föräldrar
Pappa född i Sverige	4,9	44,1
Pappa född utomlands	9,9	39,2
Mamma född i Sverige	7	41,9
Mamma född utomlands	8,7	40,5

Tabell 25- Förhållande - Föräldrarnas födelseplats

Tjej	Nej jag får inte ha ett förhållande av mina föräldrar	Ja, jag får ha ett förhållande av mina föräldrar
Pappa född i Sverige	8,6	28,6
Pappa född utomlands	41,5	18,7
Mamma född i Sverige	35,7	39,3
Mamma född utomlands	37,8	40,5

Om informantens moder är född i Sverige får 35,7 procent av tjejerna 7 procent av killarna inte ha ett förhållande. Om modern är född utomlands får 37,8 procent av tjejerna och 8,7 procent av killarna inte ha ett förhållande. Om fadern är född utomlands ser vi en skillnad hos tjejerna där siffran reduceras till 8,6 procent i jämförelse med 35,7 procent om modern är född i Sverige. Hos killarna är inte skillnaden lika märkbar. Endast 4,9 procent (av killarna) får inte ha ett förhållande om fadern är född utomlands. Med andra ord gynnar faderns födelseland flickornas frihet medan killarna inte blir särskild berörda.

● Nej ● Ja i smyg ● Ja mina föräldrar visste
Diagram 10 - Har du haft ett förhållande?

Vi frågade om ungdomarna hade haft något förhållande och det föreligger nästintill inga skillnader mellan antal tjejer och antal killar som har haft förhållande. Nedan visar tabellen att 51 procent av ungdomarna har haft ett förhållande i smyg och 33 procent har inte haft ett förhållande. Ayshe, 16 år gammal berättar om hur hon och hennes vänner tycker om förhållanden.

>>Alla mina tjejkompisar har ju mer eller mindre haft förhållanden. Ok, alla kanske inte har haft långvariga förhållanden men när man träffar en kille man är ju seriös. Jag vill inte ha dålig rykte, typ att de ska tro att jag är värsta horan som lallar¹¹ runt med killar. Om min morsa eller farsa skulle veta att jag har haft kille..oj oj oj. Det skulle bli världens drama hemma. Hela släkten skulle

¹¹Definition av lallar bland ungdomar förklaras som en person som inte tar ansvar och beter sig omoget.

frysa ut än och snacka skit om än. Så man måste typ vara extrem försiktig när man är ute så att ingen ser att man är med en kille<<

Ali som går sista året på gymnasiet berättar om hur han skyddar sin syster som är 14 år gammal från killarna.

>>Om en tjej går ut på kvällarna så kan hon bli våldtagen. Det är farligt för en tjej att vistas ute sent. Dessutom så vill jag inte att killarna ska leka med min syster, förstår du? Hon kommer bli stämplad för livet och få skador. Men för en kille så är det inte så. En kille kan bara skada sitt rykte om han är kriminell.<<

Huso är 12 år gammal och en äldre bror som är 19 år gammal.

>>Jag har ingen syster men jag har kusiner. Vi är som syskon med mina kusiner. Vadå, ska min kusin träffa någon snubbe och vara tillsammans? Jag kommer döda henne. Hon är en tjej och ska inte träffa killar. Jag är en kille och jag får. Det är inte samma sak. En killes rykte skadas inte men om en tjej går runt och är ihop med killar.. kommer alla mina kompisar vilja "leka" med henne förstår du? Hon kommer vara en lätt tjej som alla kan ligga med<<

När vi besökte föräldrar på en folkhögskola i Stockholm berättade Fatma, 36 år gammal, om skillnaderna mellan en kille och en tjej.

>>När man har en dotter är man försiktigare. En kille klarar sig alltid men när en tjejs rykte har försämrats så drabbas hela familjen. Det är inte bara familjen utan även släktens rykte drabbas. Jag uppmanar min dotter att komma hem tidigt så att inte grannarna ser henne kommer hem sent. Ett rykte är hela tjejens heder.<<

Boris som är 39 år gammal har en dotter och två söner. Han berättar att han är mer försiktig med sin dotter som är tio år gammal. Sönerna är 13 och 16 år gamla.

>> Det är för tidigt att prata om förhållanden med min dotter. Hon är bara nio år gammal men jag tänker på framtiden. Om några år är hon tonåring som mina söner är idag. Min äldsta son pratar inte om sina förhållanden med mig. I vår kultur är det inte bra att prata om förhållanden. Han kanske har en flickvän, jag vet inte. Det är inget vi pratar om. Det är respektlöst att berätta för sin far om sina flickvänner. Han är ung och är säkert, vilket jag hoppas på, har intresse för tjejer.. annars är det oroväckande om han inte har intresse för tjejer. Min dotter kommer också att bli kär en dag och jag vill inte tänka på det. Jag kan inte tänka mig att någon kille ska röra min prinsessa. Jag vet att jag inte kan hindra att hon blir kär men.. I vår kultur pratar man ungdomar med vuxna om kärlek. Det definieras som respektlös mot vuxna att berätta om sina kärleksrelationer. Jag vet

inte hur jag kommer reagera om min dotter har ett förhållande. Jag vill inte att min dotter ska vara ute och festa lika sent som killarna. Hon får gå ut och träffa vänner men hon måste vara hemma på kvällen. Jag vill inte att någon skada henne och hennes rykte. Det kommer drabba henne resten av livet om hon har ett dåligt rykte.<

Murad är 18 år gammal och studerar på folkhögskolan. I en gruppdiskussion med klassen berättar han om att han aldrig skulle kunna ha ett förhållande med en svensk. Han berättar att man i deras kultur inte pratar om förhållanden med vuxna. Detta är mer tabubelagt för tjejer än killar.

>>Jag kan inte berätta för morsan eller farsan om mina förhållanden. Man har det i smyg trots att jag är vuxen. Det anses vara respektlös att prata om sitt kärleksliv. Skulle jag dessutom träffa en svensk tjej så skulle jag aldrig få bilda familj med henne. Min mamma har poängterat detta sedan jag var ett barn<<.

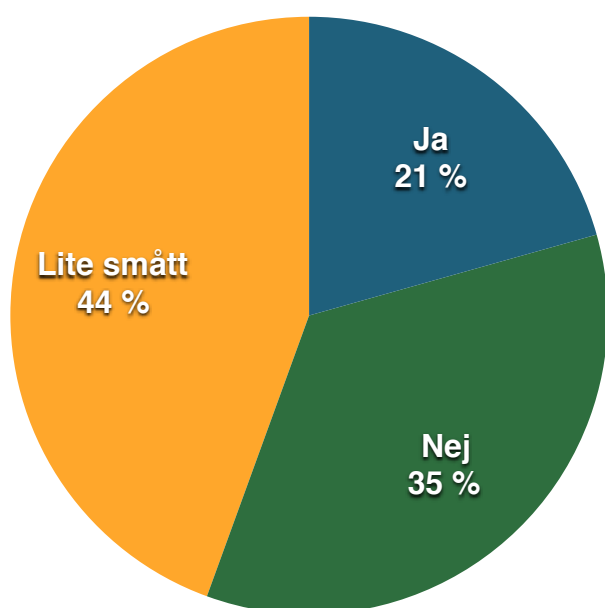
Informanterna berättar om att det råder en tabu bakom förhållanden. Ungdomar pratar inte om sina relationer med vuxna eftersom det anses vara respektlös enligt den kultur de är i. Det framgår också av informanterna att förhållanden sker i smyg. Tjejerna finner att de är begränsade till friheten av att ingå i en relation vilket är något mildare för killar.

Vi ser i våra tabeller att faderns födelseland, religiositets och utbildning inverkar något positivt på tjejernas frihet. Däremot inverkar mammas födelseland, religiositets och utbildning endast till en fördel för killarna. Samma mönster ser vi i frågan om äktenskap.

2.7 Äktenskap

Vi ställde frågan om föräldrarna har börjat prata om äktenskap med dem. 65 procent anger att deras

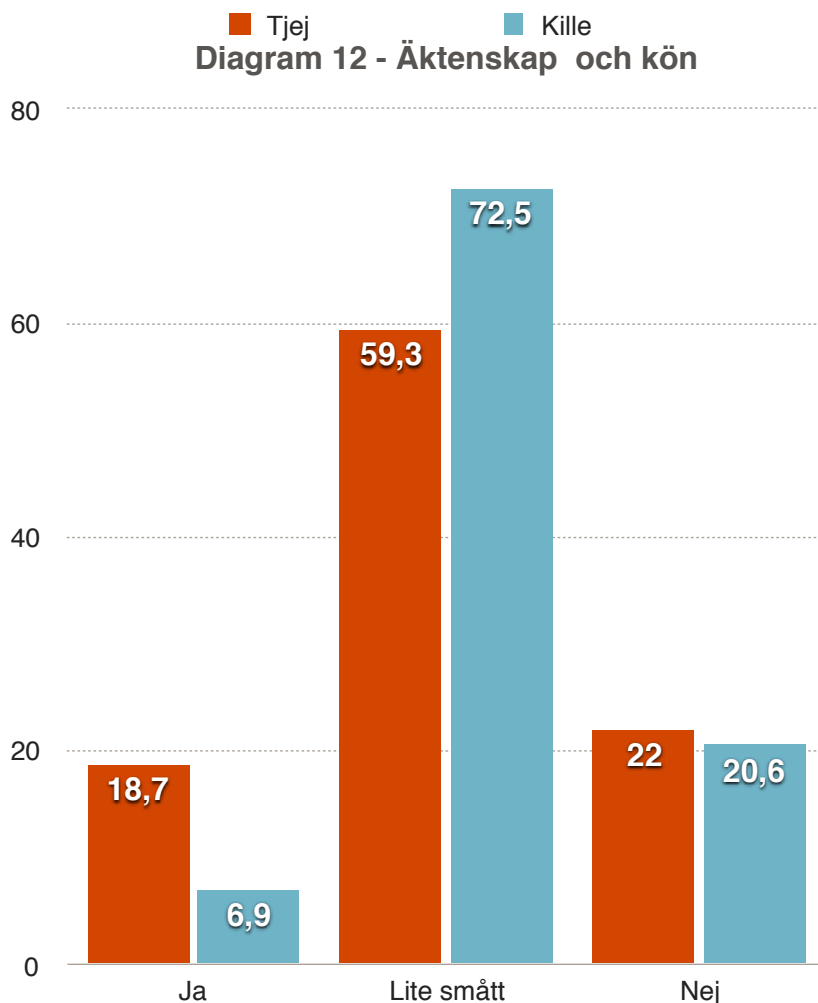
● Ja ● Nej ● Lite smått
Diagram 11 - Prata om äktenskap

föräldrar har börjat ”smått” prata med dem om äktenskap. Denna andel är ungefär lika hög bland killar som bland tjejer. En märkbar skillnad i statistiken visar, oavsett om det pratas mer eller mindre i samma grad med killar och tjejer om äktenskap, så visar det sig att tjejer besvarar med en tydligare JA i jämförelse med killar.

Diagram 12 visar att ett klart >Ja< svar från tjejerna är 18,7 procent i jämförelse med killar som är 6,9 procent. Trots att det pratas lite mer med killar i kategorin ”lite smått” så

visar statistiken (se tabell nedan) att det finns en signifikant mellan könen i denna fråga. I äktenskapsfrågan ser vi också att det inte finns någon signifikant samband mellan faderns födelseland eller trohetsgrad. Oavsett om fadern är troende eller inte, född i Sverige eller inte så inverkar inte detta på om de pratar eller inte om äktenskap med ungdomarna. Däremot finner vi signifikant samband mellan mödrarnas födelseland och trohetsgrad. Om modern är född utomlands pratas om äktenskap signifikant mer inom familjen. Medan pappas födelseort inte spelar någon signifikant roll.

Tabell 25 - Äktenskap och moderns födelseplats

Moder	Nej	Lite smått	Ja
Sverige	34,3	59,6	6,1
Utomlands	20,1	65,9	14

Tabell ovan att det pratas mindre om äktenskap om modern är född i Sverige. På liknande sätt pratas det om äktenskap (signifikant) mer om moderns troendegrad är mer eller hög. Medan pappas religiositet grad inte uppvisar signifikant samband.

Tabell 26 - Äktenskap och moderns trohetsgrad

Moder	Nej	Lite smått	Ja
Inte alls	43,1	55,4	1,5
Ganska lite	26,9	66,5	6,6
Ganska mycket	13,3	76,6	10,1
Mycket	22,3	57,4	20,2

Asiya är 52 år gammal och har bott i Sverige i 17 år. Hon har 2 döttrar och 1 son. Hon berättar om rädslan att hennes dotter ska träffa någon annan kille från annan etnicitet. I gruppdiskussionerna förekommer dessa funderingar och denna oro ofta. Kvinnorna berättar att det sker en kulturkrock om barnens partner har ett annat etniskt ursprung. Kulturkrockarna och språket blir en bidragande faktor till att de inte tillåter sina barn till att ha förhållanden med någon som har en annan etnicitet. Många av kvinnorna berättar om hur de blev bortgifta genom arrangerade äktenskap. Skillnaden mellan dem och barnen är, enligt informanterna, att barnen numera har möjlighet att tacka nej till den person som familjen föreslår.

Asiya berättar om hur hon upplever sin tid med sina barns situation

>>Jag var bara 13 år gammal när mina föräldrar gifte bort mig. Han var från samma by och var sex år äldre än mig. Jag var rädd men i vår kultur, på den tiden, kunde man inte säga emot. Jag var ung, jag var fortfarande ett barn. Jag vill inte att min dotter ska gifta sig så ung, jag vill att hon ska få en utbildning först. När hon har fått utbildning så behöver hon inte uppleva samma svårigheter som vi. Jag kan exempelvis inte skilja mig nu.. alla skulle lägga sig i. Hela släkten kommer att stoppa skilsmässan och det blir svårt att skilja sig. Många kvinnor i mitt hemland kan inte skilja sig för de har ingen utbildning, de kan inte arbeta, de har barn. Kvinnans familj skulle inte ta hand om kvinnan om hon skiljer sig. Det är en skam för familjen. Hur ska hon försörja sina barn samtidigt som de fryser ut henne?<<

Asiyas berättelse är bland de berättelser vi hör ofta. Kvinnorna befinner sig i en situation där det råder en hierarki. Männen har tillgång till ekonomisk stabilitet vilket erbjuder en viss trygghet. Kvinnornas brist på egen försörjning gör att de är beroende av mannens pengar och därför kan tvingas stanna i förhållanden och äktenskap mot sin vilja.

Ungdomar vi möter för intervjuerna berättar sina upplevelser av att föräldrar och släkt redan har börjat föreslå att man ska börja kolla på den partner de har i planerat åt en. Reza är 18 år gammal och berättar om att hans mor tvingar honom att gå på bröllop för att titta på de flickor som hans föräldrar finner lämpliga för giftermål.

>>Det är en klassisk handling hos oss. Man går på bröllop och andra större arrangemang för att titta på de tjejer som mamma eller pappa tycker är fin. Det ska vara av samma kultur. När åldern börjar närma sig så börjar alla prata om äktenskap och föreslår någon. Efter att man har fyllt 15 år börjar tjetet fram tills att man har gift sig. Man får inte ens möjligheten att träffa den man ska gifta sig med under en längre tid. Nej, för då är de rädda att man ska göra slut ju mer man drar ut på det. Man träffar de och tycker man att de är fina så förlovar man sig. Under förlovningen får man lära känna de snabbt sen blir det bröllop. Det finns en uppfattning av att man med tiden kommer att älska varandra<<

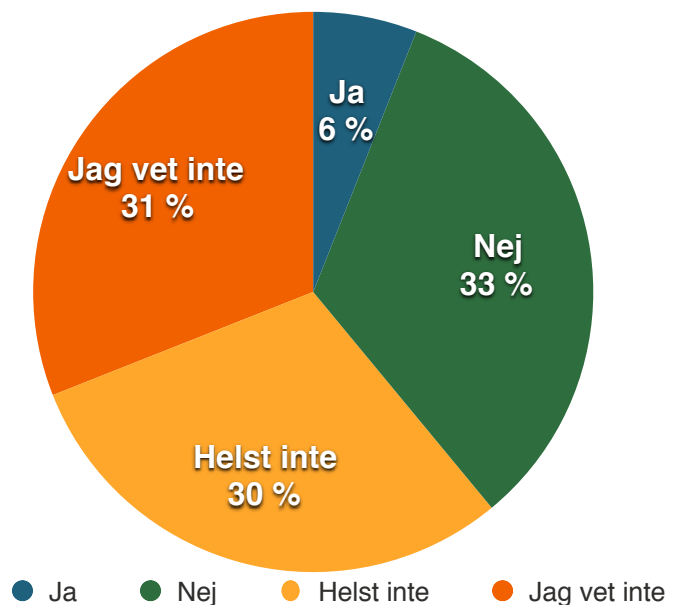
När vi ställer frågan om de får ha ett förhållande med någon annan än sin egen etnicitet ser vi att det råder ett starkt ”Nej” från informanterna. Diagram 13 (nästa sida) visar att majoriteten av våra informanter får (helst) inte ha ett förhållande med någon som har en annan etnicitet än de själva har. Detta är lika vanligt bland killar som bland tjejer. Ca 61,6 procent finner att de är hårt begränsade i val av partner med annan bakgrund.

2.8 Begränsning vid val av partner

Majoriteten av våra informanter får helst inte ha ett förhållande med någon som har en annan etnicitet än sitt eget. Detta är lika vanligt bland killar som bland tjejer. 63% är begränsade vid val av partner med annan etnisk bakgrund.

Informanten Murad som vi har skrivit om tidigare berättade i en gruppdiskussion om hur han begränsas i sitt val av förhållande. När vi gör en individuell intervju med honom berättar han om sin situation.

Diagram 13 - Får du ha ett förhållande med någon annan etnicitet än din egen?

>> Jag får inte ha en svensk flickvän, som jag berättade om i gruppdiskussionen. Problemet är att jag har en svensk flickvän. Jag är kär.. hon tar en stor plats av mitt liv. Vi har varit tillsammans i snart två år. Mina far vet inte det men min mor har fått höra lite skvaller. Andra människor i omgivningen har berättat för henne om att jag har en svensk flickvän. Hon frågade om det stämde och jag svarade inte på den frågan. Det är inte för att jag som man inte står bakom mitt förhållande. Jag försvarar den.. men just nu så vill jag inte ta den konflikten med familjen. Jag vet inte hur det kommer att gå i framtiden. Jag vill inte lämna henne. Jag älskar henne. Hon förstår att jag inte kan berätta det för min familj eftersom vi har pratat om det.. Jag vet att jag måste stå på mig och kämpa för oss. Det är tufft och inte alls lätt<<.

Makbule är 19 år gammal och studerar på folkhögskola. Hon blev kär i en kille som inte var från hennes hemland. Han hade inte samma religionstillhörighet heller. Hon berättar om att de träffades i gymnasiet och blev kära. Efter ett par månader hade hennes familj fått reda på att hon hade ett förhållande med en kille från en annan etnicitet och religion. Familjen krävde att Makbule skulle avsluta sina studier på gymnasiet. Som 17 åring avbröt hon sina studier och stannade hemma. Hon

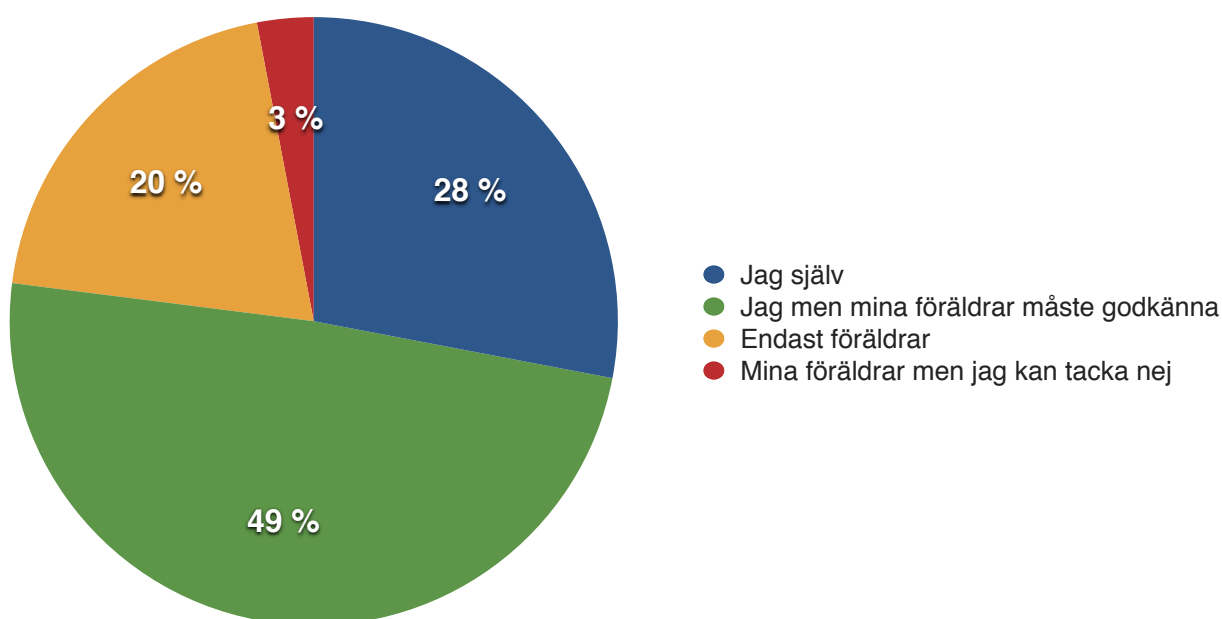
fick inte studera eller arbeta. Hennes frihet begränsades till en nivå där hon inte fick vistas utomhus utan tillåtelse. Denna begränsning försvårade situationen för henne och hennes kille.

>>En dag ringde jag till min kille och föreslog att vi skulle rymma. Ja, jag rymde hemifrån. Jag är glad över att ha gjort det men samtidigt mycket ledsen. Jag saknar min familj oerhört mycket. Jag har ringt min mor flera gånger men hon lägger på luren. Hon vill inte prata med mig. Min far säger att jag inte tillhör familjen längre. Det svåraste är längtan efter dem. Jag har en äldre syster som är gift och har barn. Jag saknar mina syskonbarn och brukar få träffa de i smyg ibland. Jag har kontakt med min syster men ingen vet om det. Vi håller det hemligt. Just nu försöker jag att läsa ihop de ämnen som jag saknade. Jag vill få ut min gymnasieexamen som jag aldrig fick pga. omständigheterna. Ibland tänker jag på om jag gjorde rätt genom att rymma med killen jag älskar. Jag har ingen dold identitet för att min familj inte hotar mig. Det enda de har sagt är att jag inte tillhör familjen och att jag har dragit skam över släkten. Pappa har blivit sjuk på grund av mig sägs det. Jag hoppas att de förlåter mig en dag. Ibland känns det som om jag inte har tårar kvar att fälla. Jag gråter mycket för att jag saknar de<<

I gruppdiskussionerna med föräldrar berättar både mammor och pappor om hur de ser på frågan om etnicitet. Föräldrarna hävdar att det lätt kan uppstå konflikter om barnen och dess partner inte har samma etnicitet och kultur. I mellan östern finns det ett ordspråk som används flitigt av vuxna; ”Du gifter dig inte bara med henne/honom utan du gifter dig med släkten”. Med andra ord påverkar barnens partner (om denna har en annan etnicitet) övriga släkten. Brister i kommunikation (pga. språkskillnader) och kulturkrock blir ett problem menar en stor del av föräldrarna. Detta visar att ungdomarna begränsas vid val av partner.

De flesta av ungdomarna måste ha sina föräldrars godkännande när de väljer sin partner. Det gäller både för killar som tjejer. Ca 49 procent anser att föräldrarna måste godkänna informanternas val av livspartner.

Diagram 14 - Val av partner

2.8.1 Homosexualitet

Vi ställde frågan om föräldrarna skulle godkänna ett förhållande med någon av samma kön.

Tabell 27 - Homosexualitet

Kön	Jag är inte intresserad av homosexuella förhållanden	Nej, det är inte okej för mina föräldrar	Ja, om ingen annan än min familj vet om det, dvs att vi håller det hemligt	Jag vet inte vad mina föräldrar skulle tycka om det
Tjej	47,9	38	8,4	5,7
Kille	59,8	32,9	3,4	4,0

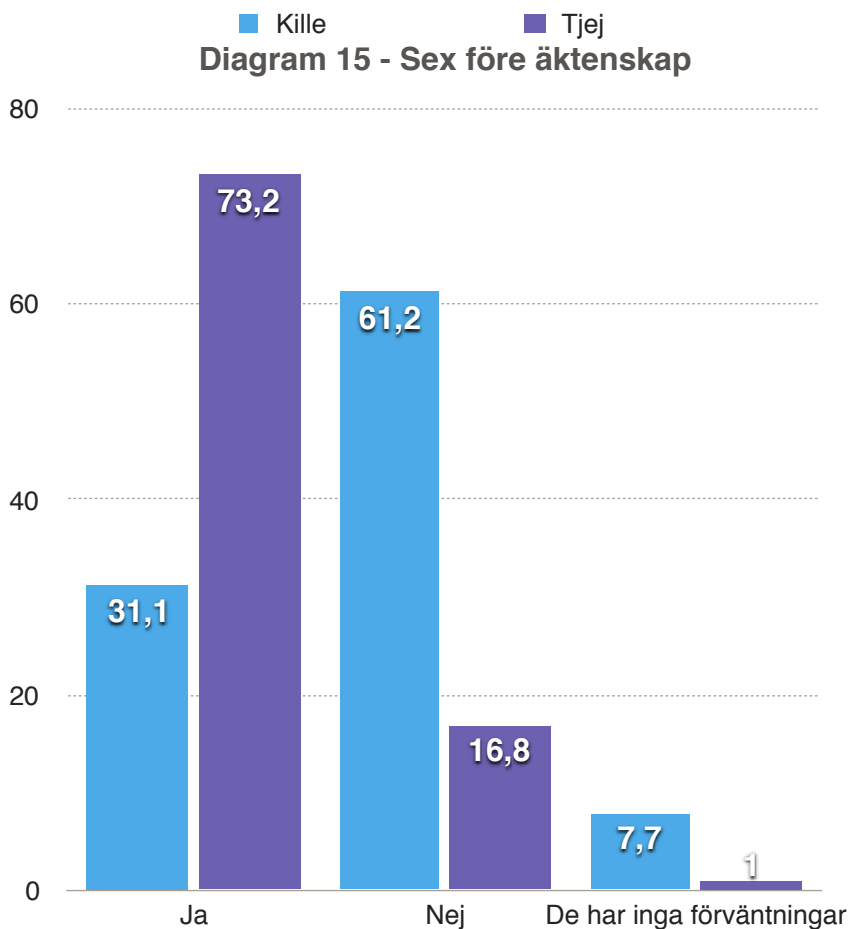
Som tabell ovan visar så finns det begränsningar bägge könen. 38 procent av tjejerna och 32,9 procent av killarna får inte ha ett förhållande med samma kön. Andel som har besvarat med att de inte är intresserade av samkönat förhållande är 47,9 procent tjejer och 59,8 procent killar.

2.9 Sex före äktenskap

Föräldrar och barn har en likartad syn på huruvida man bör avhålla sig från sex innan man gifter sig.

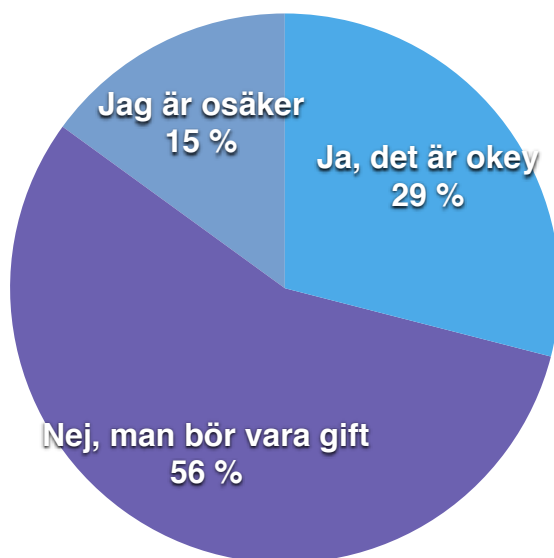
Vi ser en stark och tydlig kyskhetsnorm i diagrammet till höger.

Kravet på kyskhet före äktenskapet är nästan 3 gånger vanligare att ställa på tjejer som killar. 73,3 procent av tjejerna skall inte ha sex före äktenskap. Vi har studerat tabun av att ha sex före äktenskap med föräldrarnas trohetsgrad, födelseland och utbildning. Studien visar att de tre variablerna inte inverkar starkt på kyskhet gällande flickor. Däremot finner vi att ju mer utbildat fadern är ju mildare krav sätts det på flickan kyskhet, trots att det endast utspelar sig om 8 procent ökning av tillåtelse för tjejer.

Vi ställde samma fråga mot ungdomarna; ”Är det okey att ha sex före äktenskap?” Föräldrar och barn har en likartad syn på huruvida man bör avhålla sig från sex innan man gifter sig. Vi ser en stark och tydlig kyskhetsnorm här även här. Andel som anser att man bör vara gift är 56 procent och 29 procent anser att det är okej med sex före äktenskap.

● Ja, det är okey ● Nej, man bör vara gift ● Jag är osäker
Diagram 16 - Sex före äktenskap

Mustafa, 17 år berättar i en gruppdiskussion med sina skolkamrater om hur viktig oskultsfrågan är för en tjej. Han berättar om hur killarna sinsemellan pratar om tjejens kyskhetsfråga.¹²

>>Jag vill inte gifta mig med en tjej som inte har hållit sig ren.. Förstår du? Alltså en tjej som har haft sex med andra killar innan hon gifter sig är inte en tjej man kan gifta sig med<<

Valentina: ”Vadå, så en kille får ha sex men inte en tjej?”

Mustafa: ”Egentligen, enligt religionen så ska inte en kille heller ha sex.. men det är inte samma sak, förstår du?”

Valentina: ”Nej, jag förstår inte, berätta! Tjejer har också behov och varför får du ha en massa tjejer och ha sex med en massa... men inte tjejer?!”

Mustafa: ”Jag säger inte att tjejer inte får ha sex. Jag säger bara att jag inte vill ha en tjej som har haft sex med en massa killar. Man kan inte lita på en sådan tjej”.

Valentina: ”Då kan man inte lita på en kille som har haft sex med andra heller?”

Mustafa: ”Valentina, det är så vår kultur är ok? Man kan inte ändra på det”

Samira ”Ja han har rätt Valentina. Man kan inte ändra på kultur. Jag tycker en tjej ska skydda sig. Det finns många tjejer som har sex, sen när de ska gifta sig så syr de. Om man inte är oskuld innan

¹²Gruppdiskussionen består av Ali, 17 år (kille) Samira, 17 år (tjej), Malek 17 år, (kille), Huseyin, 18 år (kille), Valentina, 17 år (tjej)

man gifter sig är en fara. Man får hitta en kille som tycker som en då men de flesta av killarnas familj frågar efter sånt.”

Huseyin: *”Mina föräldrar vill inte att jag ska ligga med tjejer, de har inte sagt det direkt men de pikar. Det gäller egentligen killar också men för killarna är det lättare. Man kan inte se om en kille har haft sex. På tjejer så kan man se om de är oskuld eller inte på bröllopsnatten. De blöder”.*

Valentina: *”Alla tjejer blöder inte”*

Samira: *”Fast Valentina, även om de inte blöder så fattar man liksom när man gör.. du fattar.”*

Det finns många mekanismer som ligger bakom hedersförtrycket. I nästintill alla mekanismer ligger flickornas sexualitet som den främsta förklaringsvariabeln. Om en flicka bryter mot gruppens regler i form av exempelvis en sexuell relation eller akt eller en sexdebut som inträffar innan äktenskapet så skadas släktens heder enligt detta synsätt. I och med detta bör flickan straffas för att återupprätta familjens heder vilket utspelar sig genom en kollektivt sanktionerad bestraffning och i värsta fall fysiskt våld eller till och med mord. Denna bestraffning visar att individen i stamkulturer med kollektiv bundna värderingar baserade på tradition, religion eller kultur gör att individen underordnas kollektivet.

2.10 Ryktesspridning

Vi ställde frågan hur viktigt det är med systemens rykte? Rykte är viktigt för bägge könen men däremot graden av hur viktig det är skiljer sig beroende på om det är en tjej eller kille. 41,2 procent av tjejerna och 43,4 procent av killarna finner att systemens rykte är mycket viktigt. I jämförelse med broderns rykte ser vi att 18,7 procent av tjejerna och 13,5 procent av killarna anser att broderns rykte är mycket viktigt.

Tabell 27 - Systers rykte

Kön	Har ingen syster	Inte viktig	Lite viktig	Ganska viktig	Viktig	Mycket viktig
Tjej	12,4	0,3	9,7	11,3	25	41,2
Kille	18,4	1,6	1,4	4,6	30,7	43,4

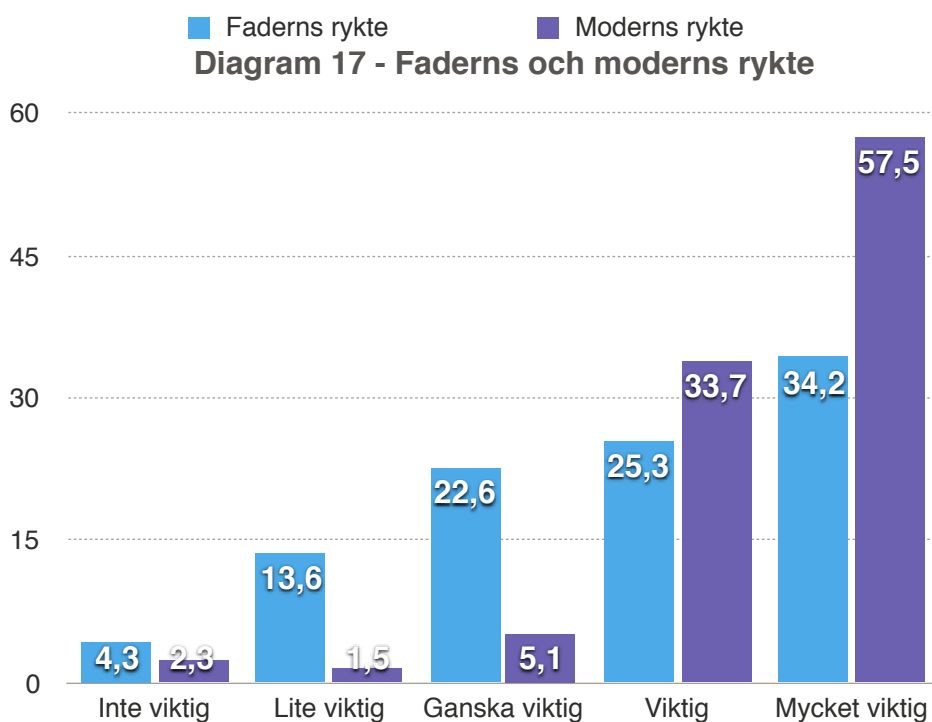
Tabell 28 - Brors rykte

Kön	Har ingen bror	Inte viktig	Lite viktig	Ganska viktig	Viktig	Mycket viktig
Tjej	18,5	1,7	10,9	29,4	20,8	18,7
Kille	14,3	11,3	13,3	27,5	20,2	13,5

När vi jämför detta med föräldrarnas födelseland finner vi att informanter som har föräldrar födda i

Sverige tycker att system eller broderns rykte inte är mycket viktig. Siffrorna reduceras från mycket viktig till Lite eller ganska viktig. Diagram 17 nedan visar hur viktigt moderns respektive faderns rykte är för informanterna.

När vi jämför detta med föräldrarnas födelseland finner vi att informanter som har föräldrar födda i Sverige tycker att system eller broderns rykte inte är mycket viktig. Siffrorna reduceras från mycket viktig till Lite eller ganska viktig.

Diagrammet visar att faderns rykte är mindre viktig i jämförelse med moderns.

I vårt samtal med mödrarna berättar majoriteten om hur de blir kontrollerade av sina män och söner. Kontrollen tillämpas för att stoppa eventuella rykten.

Sultan är 43 år gammal

och bott i Sverige sedan nio år tillbaka. Hon har två söner som är 14 och 21 år gamla.

>> *Min äldsta son är jätte jobbig. Så fort jag ska gå ut frågar han vart jag ska. Det kan handla om allt ifrån att jag ska handla mat till att träffa en vän.. eller gå till grannen. I vår kultur så är det sönerna som har ansvaret för tjejerna i familjen om fadern inte är på plats. När min man inte är hemma så försöker mina söner att styra mig. De försöker bestämma över mina klädval.. hur jag pratar och vem jag träffar. De är rädda för att jag ska få dåligt rykte. De bestämmer inte över pappa. Ibland är det jätte jobbigt när de berättar allt för min man. Ibland säger jag att de inte ska lägga sig i mitt liv men då berättar de det för min man. Det blir problem eftersom min man alltid lyssnar och litar på vad mina söner säger. De säger att de är ansvariga för min heder och rykte*

<<.

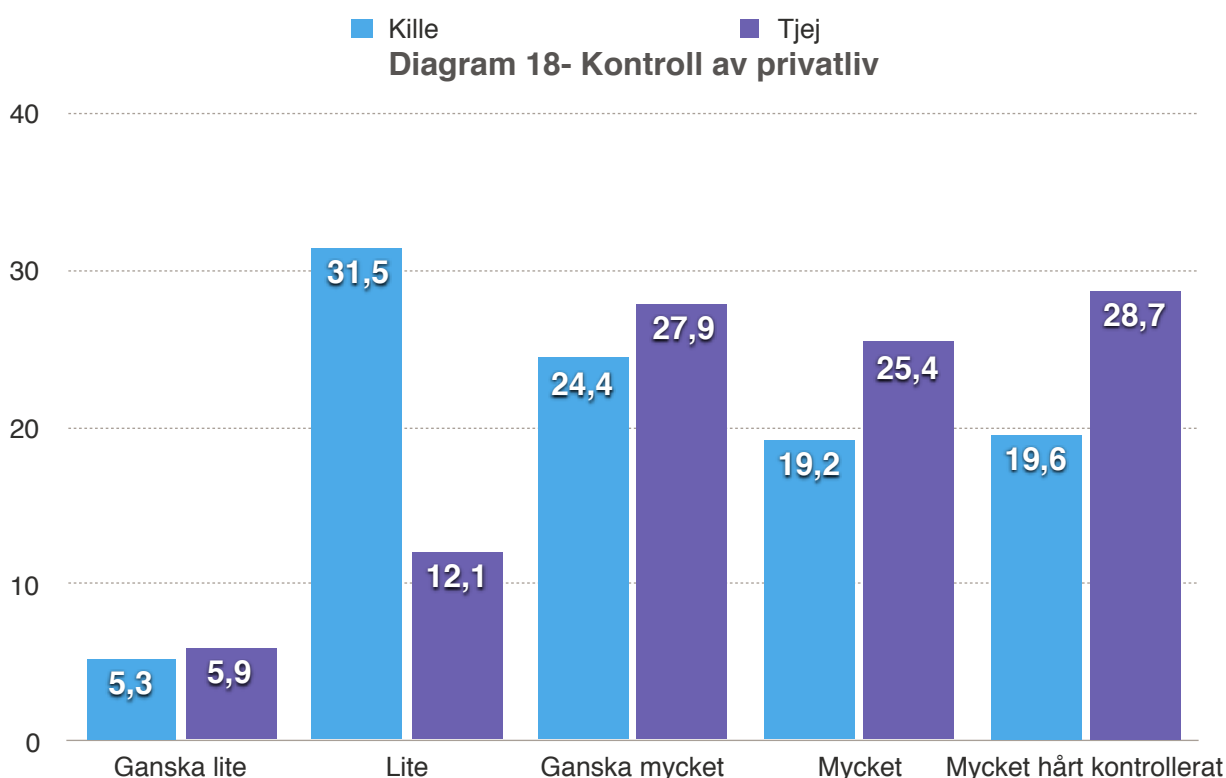
Denna upplevelse är vanligt framkommande hos kvinnliga informanter. Killarna som vi träffar i skolan mellan åldrarna 12 och 18 år gamla berättar att de har ansvaret för moderns rykte. När vi ställer frågan om varför just moderns rykte är viktigare besvarar majoriteten så som Özgür besvarar; >> Det är alltid så. En tjejs eller kvinnans rykte är viktigare. Kvinnan ber på hedern<<

Detta synsätt bidrar till en ökad kontroll av privatliv hos både unga och föräldrar vilket redovisas i kommande stycke.

2.11 Kontroll av privatliv

Vi ställde frågan om hur de upplever föräldrarnas behov av kontroll.

Diagram nedan visar att killar upplever en lägre grad av kontroll från sina föräldrar än tjejer gör. Andelen tjejer som upplever sig "mycket hårt kontrollerade" är markant högre än andelen killar som upplever samma sak. Ca 63,2 procent av killarna finner att de är hårt kontrollerande. Av tjejerna är det något hårdare kontroll. ca 82 procent anser att de är hårt kontrollerande.

Vi ställde frågan om hur informanterna upplever att föräldrarna är gentemot killarna? Tabell 29 på nästa sida besvarar frågan: Hur kontrollerande är dina föräldrar gentemot din syster?”

Informanterna anser att 77,3 procent av tjejerna upplever att föräldrarna är mer kontrollerande av systemns privata liv i jämförelse med killarna. Av killarna uppfattar 66,2 procent av systemns privata liv är hårt kontrollerad. Vi ställer frågan om hur informanterna upplever kontroll av broderns privata liv. Av tjejerna uppfattar 34,7 procent att brodern är hårt kontrollerad i jämförelse med killarna där 22,2 procent tycker att det råder sträng kontroll av broderns privata liv. Tabeller 29 och 30 visar skillnaderna mellan kön.

Tabell 29 - Kontroll av systers liv

Kön	Har ingen syster	Ganska lite kontrollerande	Lite kontrollerande	Ganska mycket kontrollerande	Mycket hårt kontrollerande	Väldigt hårt kontrollerande
Tjej	14,5	2,5	5,7	15	18,3	44
Kille	20,8	3,2	9,9	14,3	18,6	33,3

Tabell 30 - Kontroll av broderns liv

Kön	Har ingen bror	Ganska lite kontrollerande	Lite kontrollerande	Ganska mycket kontrollerande	Mycket hårt kontrollerande	Väldigt hårt kontrollerande
Tjej	22,4	21,7	21,2	16,6	9,9	8,2
Kille	23,6	37,1	17,1	13,7	7,9	0,6

I ett klassrum bland 12 åringar följde en diskussion om kontroll av systers samt brors liv. Killarna berättade att de kontrollerar sina systrar och skulle bli mycket arga om systrarna umgicks med killar. När vi ställde frågan om var den uppfattningen eller tanken kommer ifrån besvarade de med att de lär sig från killarna i årskurs nio.

Musa är 12 år gammal och nämner i en klassdiskussion om hur killarna i årskurs 9 lär dem att kontrollera systemen.

>>Jag skulle döda min syster om hon gjorde dumma saker bakom min rygg.. typ träffade killar eller så. Jag rotar i hennes mobil och kollar allt hon gör.<<

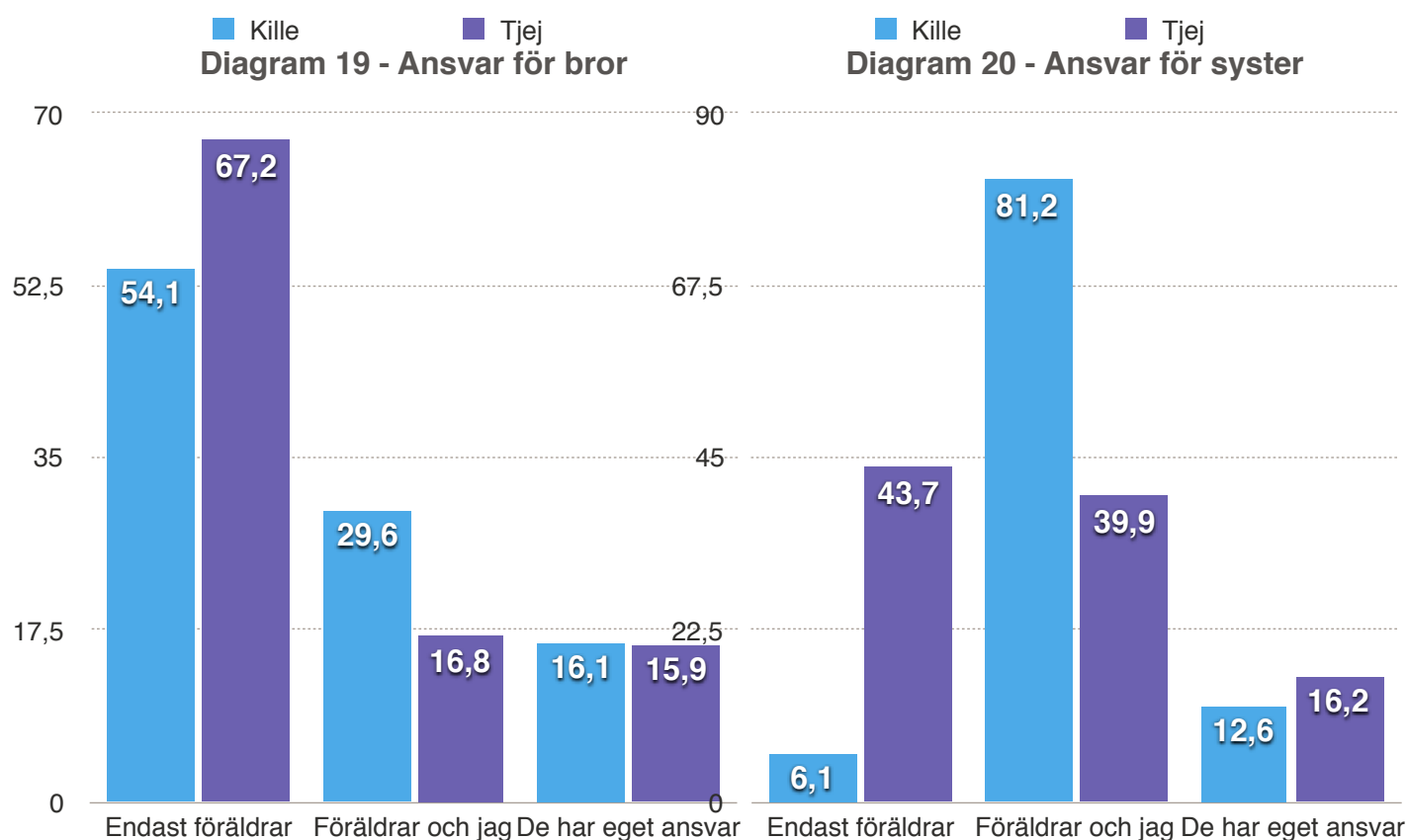
När vi ställer frågan om hur det kommer sig att de har en sådan åsikt berättar Musa och hans klasskamrater om att deras äldre bröder lär dem att tänka så.

>>Killarna i årskurs nio lär oss att ha kontroll av tjejerna. De är våra förebilder. En man ska ha ansvar för familjens heder och rykte<<.

Döttrarnas krav på ”frihet” skapar en oro hos främst männen/killarna men även hos kvinnorna som underordnat sig den rådande patriarkala hederskontexten. Flickorna får hårdare regler och kontrollen blir hårdare gentemot dem än vad den var i hemlandet. Det är ett sätt att skydda den kollektiva ordningen som består av gruppmedlemmarna. Att släkten befinner sig under större press i och med flickornas vilja att anpassa sig till det svenska samhället och kräva samma frihet som svenska flickorna förklarar varför tjejernas privatliv är hårt kontrollerade.

2.12 Ansvar för bror och syster

Vi ställde frågan om vem som bär ansvaret för systemen. Det är tydligt att föräldrar och syskon i högre grad har gemensamt ansvar för en dotter än för en son. Killar uppfattar också i högre utsträckning att ansvaret ska vara gemensamt med föräldrarna. 81,2 procent av killarna anser att de bär på "systemens" ansvar. Tjejerna anser endast föräldrarna bär på "systemens" ansvar". I fråga om vem som bär på "broderns" ansvar så anser killarna och tjejerna att föräldrarna bär på ansvaret.

Mohammed som är 18 år gammal och har 2 systrar och en äldre bror. Han berättar om hur hans bror som idag är 27 år gammal kontrollerar sina och sina kompisars systrar. Han och hans bror hade mer frihet än hans systrar och de kompisarnas systrar. Han har inte tänkt på det förrän Varken Hora eller Kuvad höll en workshop i skolan berättar han. Han berättar att han idag försvarar sina systrar och tjejer som är utsatta för hedersförtryck. Mohammed och hans familj flyttade till Sverige när han var 9 år gammal. Mohammed hade en press från hans familj och omgivning att bevaka båda sina systrar och även släkt och vänners systrar. Det var viktigt att det inte förekom ryktesspridning och deras heder låg i killarnas händer. Mohammed och hans bror kunder under högstadiet kontrollera vem systrarna umgicks med, hur deras skolschema såg ut så att de vet att systrarna kommer hem i tid. Mohammed skulle även, tillsammans med sin bror bevaka kompisarnas systrar för att bevisa att de var "män" nog att vara måna om systrarna. Om någon av tjejerna gör något "olämpligt" skulle han meddela detta till sina vänner och familj. Mohammeds bror och han själv

hade samma förväntningar av att hans vänner skulle höra av sig om systemen begick nåt fel. När vi ställde frågan om vilka konsekvenser en sådan handling skulle kunna ge berättar Mohammed;

>>Min familj misshandlade aldrig tjejerna fysisk. Jag trodde att det var bra för deras bästa. Jag trodde att vi dessa handlingar var för deras bästa. Men när jag tänker idag så ser jag att de psykisk var misshandlade. Däremot vet jag att jag har vänner vars syster fick stryk hemma för olämpliga handlingar.. typ om de hade hängt med killar<<.

Mohammed berättar att han alltid har haft större frihet i jämförelse med sina systrar. Hans systrar fick inte vara tillsammans med andra killar. Om systemen umgicks med en kille så ringde de familjen och meddelade att systemen hade betet sig "lösaktig". Han berättar om hur han träffade en tjej för ett år sedan och förälskade sig i henne. Flickan befann sig i samma situation som hans systrar. För fyra månader sedan gjorde de slut.

>>Vi älskade varandra, vi träffades i smyg. Jag skulle lätt kunna gifta mig med henne men det blev inte så. Hennes farbror hade hört att vi hade ett förhållande.. Så en dag stoppade hennes kusiner mig när jag var på väg hem. De spottade på mig och undrade om inte jag hade någon heder som kollar "snett" på andra tjejer. Jag hade inte i avsikt att "leka" med henne utan jag var seriös. Jag fick reda på att hon hade fått stryk hemma. Hon kom inte till skolan på flera dagar. Vi träffades i smyg ett tag till men det gick inte sen. De hade sagt till henne att hon skulle gifta sig med sin mosters son. Jag vill inte utsätta henne för mer problem och hon själv vågade inte prata med mig mer..hon tog avstånd. Jag var beredd att kämpa men inte hon<<

Mohammed berättar att detta hände i samband med när vi höll en workshop i skolan. I och med detta började han fundera över sina handlingar. Han började ifrågasätta han och familjens hårda kontroll av systrarna och den begränsade friheten de får. Han fick möjligheten att se på hederstänkandet utifrån dessa aspekter som han har fått uppleva. Han försökte att förklara för familjen om, inte bara de mänskliga friheterna, utan om tjejernas självklara mänskliga rättigheter. Detta bidrog till att han längre inte kunde ses som en "man" utan istället var han "försvenskad".

>>Min familj sa att de inte längre kunde lita på mig. Att jag inte var modig. .att jag inte var man nog att lämna systrarna till mig. De sa att de skämdes över mig. <<

Hans familj blev förvånade över hans gradvisa förändring. Mohammed ses idag som en hallick av sina vänner som inte vill kontrollera sin syster. Han ses som förrädare och utsätts för hot av vänner och familj.

>>Jag kommer att fortsätta försvara det här.. Men det är inte lätt att ändra på äldre människor.. Men däremot kanske jag kan påverka de yngre killarna.. Tro mig, många killar vill inte sätta press på sina systrar men de tvingas in till det. Jag tror att många killar behöver stöd för att ta sig ur det

här.. Många riktar sig direkt till tjejerna och säger att de ska stå på sig men jag tror att man måste ändra killarnas synsätt först.. och även stötta de som vill bryta normen.<<

Mohammed berättar också om den svåra processen som han än idag genomgår. Han ses som ”det svarta fåret” i familjen.

>>Farsan säger att han inte kan lita på mig.. varför? För att jag motsätter den hedersrelaterade kränkningen mot tjejerna? De vännar jag hade förr kallar mig numera för hallick. Vet de vad en hallick är? Jag har slutat umgås med de och har en ny krets av vänner som respekterar mig och mina åsikter. I släkten kallas jag för ”Martin” för att jag är enligt de försvenskad. Det är inte kul men samtidigt så är det viktigt att man står för sina åsikter. Om de inte accepterar mig som jag är så är det deras val. Jag har inte världens bästa relation med familjen eller släkten eftersom jag har blivit ett stort skämt för de.. men för mig känns det här rätt<<

Mohammed berättar om sina framtidsplaner. Han tänker plugga vidare och med stor sannolikhet vill han söka till skolor utanför Stockholm. Han vill komma ut i världen och utveckla sig själv som person. Han berättar att hans moder ifrågasätter hans val att studera utanför Stockholm.

>>Vem ska tvätta dina kläder? Vem ska laga mat åt dig? Hur ska du klara dig? Det var sådana frågor jag fick av mamma. Skulle min syster vilja plugga utanför skolan så skulle de inte ställa sådana frågor. De skulle istället ifrågasätta hur hon som tjej ska klara sig bland alla främmande människor. För henne är det omöjligt att ens drömma om en sådan sak.. De kan inte ha samma kontroll om hon inte är tillgänglig. Jag har en tjej kusin som kom in på juristprogrammet i Uppsala. Hade det inte varit juristprogrammet så hade hon aldrig fått plugga i Uppsala. Men eftersom vi i vår krets tycker om status så tillät de henne. Problemet var bara att hon var tvungen och pendla dagligen. Inte nog med att juristprogrammet är ett krävande program där det är mycket plugg så ska hon pendla också.. hon fick inte skaffa en studentlägenhet för då skulle de inte ha koll på vad hon gör. <<

När vi intervjuade föräldrarna om deras söner har kontroll på flickorna ansåg de flesta av informanterna att brodern skulle ha ansvaret för sin syster. Uppfattningen om att killar alltid klarar sig, oavsett situation men att en tjej är svag och behöver tillrättavisas var något som de flesta informanterna höll med om.

I en gruppdiskussion bestående av fyra pappor, David 42, Malek 47, år Faruk 55 år, Kiros 39 år om hur de ser på kontroll av flickor kontra pojkar. Alla tre är eniga om att som pappa behöver skydda sina döttrar lite mer än sönerna. Dock anser Kiros att man samtidigt behöver respektera flickornas privata liv och låta de utvecklas på egen hand. David, Malek och Faruk håller delvis med men menar samtidigt att man inte kan ge flickorna samma frihet som till killarna. Kiros motsäger detta

och menar att samma rättighet ska gälla bägge oavsett dotter som son. Självt har han två döttrar som går i högstadiet. Han berättar att deras mödrar oftast kan vara strängare mot döttrarna och begränsa deras frihet. Trots att han är mån om de vill han poängtera att man inte skapar bättre förutsättningar för döttrarna om man begränsar dem. Istället får man dem att må sämre. Man förhindrar deras utveckling eftersom de inte får ta del av allt som en ungdom har som rättighet. Han låter sina döttrar att ha killkompisar och ger de rättigheten att självt få bestämma huruvida de vill delta i aktiviteter i och utanför skolan. Faruk tycker inte som Kiro och menar att det handlar om tillit gentemot samhället. Trots att han litar på sin dotter så kan han inte lita på hennes vänner eller andra i hennes omgivning. >>*Många killar sprider rykten om tjejer och leker med deras heder och det är det jag stoppar genom att ha kontroll. Flickor är inte som pojkar.. flickor är känsliga de är lättlurade och naiva*<<

Kiro motsätter detta och menar att samma fara kan killar också stå inför. >>En kille kan också ha fel vänner och bli kriminell eller så.. allt handlar inte om sex och förhållande. Det ni gör är att ni kontrollerar deras sexualitet.. varför kontrollerar inte ni killarnas sexualitet? En kille kan bli smittat och få sjukdomar.. en kille kan råka ut för fel vänner och bli kriminell.. en kille kan råka ut för exakt samma saker som en tjej. Varför ska inte killar kontrolleras?<<.

David instämmer delvis med Kiro och menar att killar också kan råka ut för samma sak. Däremot är en tjejs rykte viktigare eftersom hon ska bilda en familj. Det är känsligt när det handlar om tjej. En kille tar inte samma skada menar han. Malek tillägger att det finns en norm av att en tjej ska vara fin och ren dvs oskuld och veta hur hon ska bete sig.

>>*Vem vill gifta sig med tjej som har ett dåligt rykte? En tjej kan aldrig rena sitt rykte när den väl har kommit ut. En killes rykte glöms snabbt bort. Därför är det viktigt att familjen bidrar med att det inte förekommer ryktesspridning. Det är därför tjejer kontrolleras mer*<<.

Tre av fyra informanter anser att det är rätt att tjejer har en mer hårdare kontroll än killarna. Uppdraget ska, med tanke på att tjejer är mer naiva, godhjärtade och lättlurade, ges till de manliga i familjen. I första stadiet är det fadern sedan brodern och därefter kusiner.

När vi pratade med mödrarna så ansåg likaså där, att det är positivt om brodern har kontroll på över vad tjejen gör. En av kvinnorna berättar att de, trots är gifta och har barn, kontrolleras av släkt och vänner. >>*Min mor och far och släkt från Bangladesh ringer till min man i Sverige och kontrollerar min vardag. De vill inte att jag ska gå i skolan (SFI) och inte heller min man. Men jag har sagt att jag måste göra det.*<<

Släkten i hemlandet kräver att flickorna i Sverige ska leva enligt samma kyskhetsnormer och samma värderingar. Trots att kvinnorna i Sverige har andra rättigheter och möjligheter blir det många gånger svår för släkten i hemlandet att ta till sig och acceptera detta. Flickornas olydnad blir därmed en hedersfråga för släkten i Sverige och de som fortfarande befinner sig i det gamla

hemlandet. En annan kvinna i en gruppdiskussion berättar att ger sin dotter samma rättigheter och friheter som till sin son. Hon har själv upplevda begränsningar i hennes fria val och vill inte utsätta sina barn för det. Hon berättar att hon gifte sig som 17 åring i ett arrangerat äktenskap. Hon fick inte träffa killar eller ha killkompisar. Hon ville plugga vidare och få en utbildning men detta hindrades för att en tjej inte nödvändigtvis behöver plugga. Hon och hennes man har samma åsikter om detta och de anser att de lever i en demokratisk familj. Hon tycker inte att tjejer behöver kontrolleras av sina manliga släktingar. De övriga i klassdiskussionen håller inte med henne och menar att hennes dotter har en större risk att utsättas för fara än andra döttrar. För hennes bästa behöver en moder också ha kontroll menar de andra i klassen. Merhawit är 38 år gammal och har tre söner berättar om hennes upplevelser.

>>Jag har inga döttrar men jag har syskon som har döttrar. Jag ser att så fort man ger lite frihet till flickorna så visar de ingen respekt. De försöker bestämma över mamma och pappa.. de säger emot hemma.. De pratar om deras rättigheter osv osv. Men en kille gör inte så. Man måste stoppa detta i tidigt ålder. Om man vet vad de gör och vem de är med.. det är inte negativt. Det är för deras bästa. Det är för att man bry sig.<<

Informanterna har en högre grad tanke om att tjejerna i större utsträckning utsätts för ryktesspridning och fara om de inte kontrolleras. Däremot finner de inte att killarna kan utsättas för samma fara och rykte spridning för en kille är inte betydande. För att stoppa ryktesspridning så är en hård kontroll nödvändigt finner de flesta av informanterna.

2.13 Anpassning till kultur, samhället och familjetradition

Vi frågade informanterna om hur viktigt det är med anpassning sig efter den svenska samhällskulturen. 60,2 procent av tjejerna och 52,9 procent av killarna ansåg att de hade svårigheter med att anpassa sig till den svenska kulturen. Dessutom visar enkätsvaren att ju mer religiösa informanterna är ju mindre betydelsefulla blir anpassningen till det svenska samhället.

Tabell 31 - Trohetsgrad och anpassning till samhället

Anpassning till samhället —>	Inte viktig	Lite viktig	Ganska viktig	Viktig	Mycket viktig
Inte alls troende	0	2,2	4,4	35,6	57,8
Ganska lite troende	0,7	5,1	27,2	36,8	30,1
Ganska mycket troende	11	29,1	34,8	14,9	10,3
Mycket troende	6,8	20,3	44,3	16,6	12,1

Frågan om hur viktigt det är mellan en skala mellan 1-5 ¹³ med anpassning till andra kulturer, behålla sin egen familjetradition och behålla sin egen kultur redovisas i tabellerna nedan. En stor majoritet svarade med en 4:a i fråga om att behålla familjekultur och familjetradition. Däremot anser en större del att anpassning till andra kulturer är något mindre betydelsefull i jämförelse med att behålla sin egen kultur och tradition. När vi tittar på föräldrarnas födelseland och jämför detta med informanternas svar ser vi i tabell nedan att om fadern är född utomlands anser informanterna att behålla familjetradition är viktigare än i jämförelse med pappor som är födda i Sverige. När vi tillämpar samma variabler på att behålla familjekultur finner vi att moderns födelseland inverkar på informanternas svar.

Tabell 32 - Föräldrarnas födelseland och behålla familjetradition

	Inte viktig	Lite viktig	Ganska viktig	Viktig	Mycket viktig
Pappa född Sverige	16,9	14,6	25,4	41,3	1,9
Pappa född utomlands	3,7	13,5	28,3	39,5	15
Mamma född Sverige	2	24,2	13,1	57,6	3
Mamma född utomlands	6,7	12,7	29,2	38,1	13,4

När vi sedan tillämpar samma form på att behålla familjekultur finner vi att moderns födelseland inverkar likaså på informanternas svar. Andelen som finner att familjekulturen är viktig-mycket viktig ökar.

Tabell 33 - Föräldrarnas födelseland och behålla familjekulturen

	Inte viktig	Lite viktig	Ganska viktig	Viktig	Mycket viktig
Pappa född Sverige	0	25,4	30	34,7	9,9
Pappa född utomlands	2	13,2	21,6	35,6	27,5
Mamma född Sverige	0	30,3	21,2	42,4	6,1
Mamma född utomlands	1,8	14,1	23,5	34,8	25,9

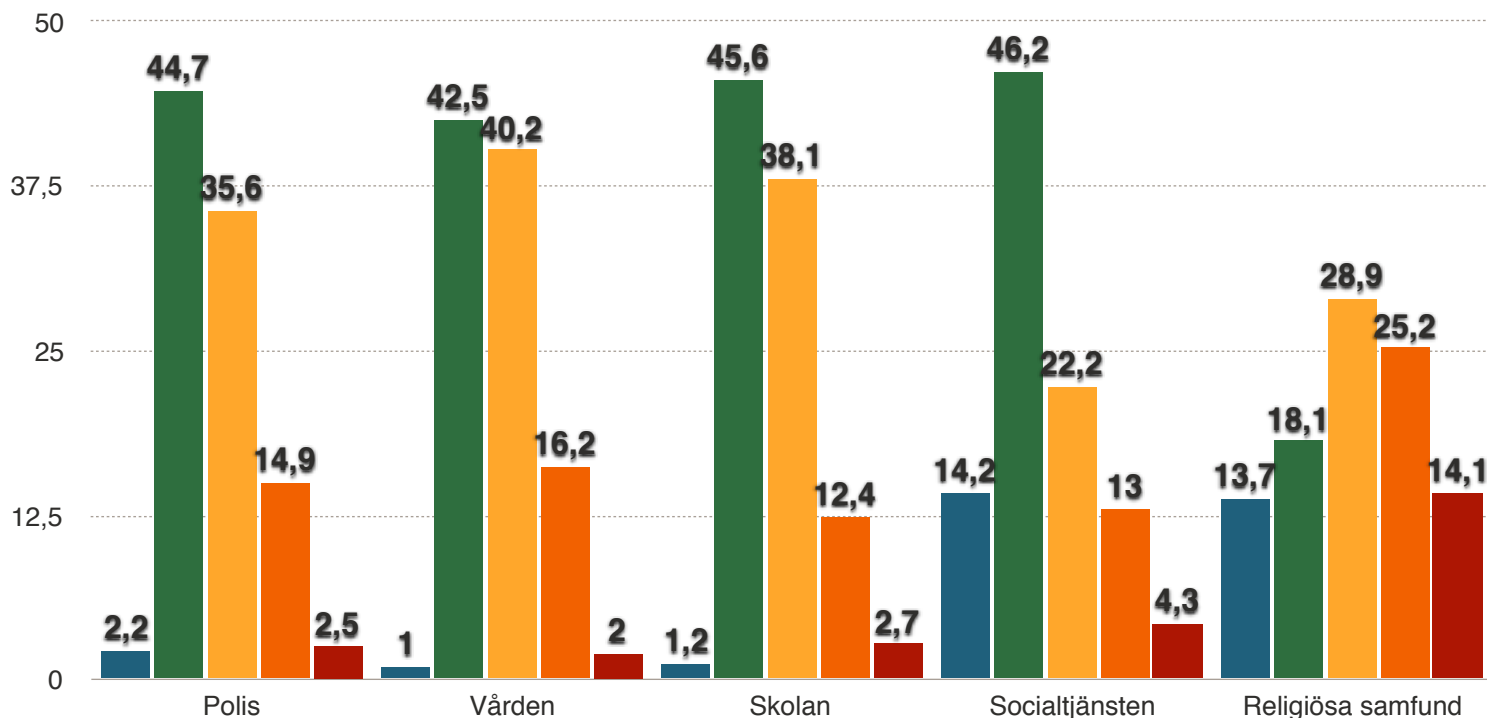
¹³1: Inte viktig 2: lite viktig 3: Ganska viktig 4: Viktig 5: Mycket viktig

2.14 Tillit

Vi ställde frågor om ungdomars tillit gentemot myndigheter och religiösa samfund. Nedan redovisas resultat.

1. Polismyndigheten 2. Vården 3. Skolan/skolanställda 4. Socialtjänsten 5. Religiösa Samfund

■ Ingen ■ Lite ■ Ganska mycket ■ Mycket ■ Väldigt mycket
Diagram 21 - Tillit gentemot myndigheter och religiösa samfund

flesta av våra informanter har låg tilltro till polisen, vården, skolan och socialtjänsten. Tillit gentemot religiösa Samfund (imamer, präster och dylikt) är något högre.

Endast 46,2 procent har mycket låg (lite) tillit till socialtjänsten. Tilliten gentemot polisen och skolan visar på samma mönster. Ca 54,1 procent anser att de har hög tillit gentemot religiösa samfund. Nedan kommer vi att redovisa resultaten indelat i avsnitt för religiösa samfund, polis, socialtjänst, vården och skolanställda.

2.14.1 Religiösa samfund

Ju mer religiösa ungdomarna är ju högre grad har de tillit gentemot religiösa samfund.

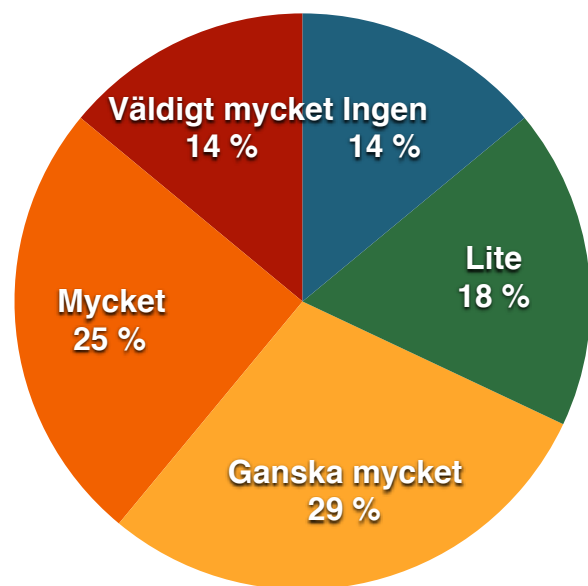
22,9 procent av tjejerna har ingen tillit och 19,3 procent har lite gentemot religiösa samfund. I jämförelse med killarna har 24,8 procent ingen tillit och 16,6 procent lite tillit gentemot religiösa samfund. 57,8¹⁴ procent av tjejerna och 58,6¹⁵ procent av killarna har hög tillit gentemot religiösa

¹⁴Ganska mycket+mycket+väldigt mycket tillsammans

¹⁵Ganska mycket+mycket+väldigt mycket tillsammans

● Ingen ● Lite ● Ganska mycket ● Mycket ● Våldigt mycket

Diagram 22 - Tillit gentemot religiösa samfund

samfund. När vi sedan jämför tilliten med hur religiösa de är stiger andelen mycket viktigt ju mer troende de är. Likaså minskar andelen ingen eller lite ju mindre troende de är. Av informanterna framgår det att icke religiösa saknar tillit gentemot religiösa samfund. Av de informanter som är mycket religiösa har 66,3 procent hög tillit. Vi ser också att det föreligger skillnader mellan informanternas svar beroende på föräldrarnas födelseland, trohetsgrad och utbildning. Den största skillnaden råder när modern är född utomlands i jämförelse med fadern som inte inverkar på svaren på samma grad. Moderns födelseland inverkar mer på tjejerna än killarnas tillit.

Nedan beskrivs hur förhållanden mellan moderns födelseland och informanternas tillit gentemot religiösa samfund samverkar.

Moderns födelseland

- Född Sverige - Tjejer
- Född Utomlands- Tjejer
- Född Sverige- Killar
- Född utomlands- Killar

- 60,7% hög tillit
- 57,5% hög tillit
- 16,2% hög tillit
- 62,7% hög tillit

Figur 1 ovan visar att om moderns födelseland inverkar på svaren hos tjejerna.

Om modern är född i Sverige svarar 60,7 procent av tjejerna att de har hög tillit gentemot religiösa samfund i jämförelse med killarna som svarar med 16,2 procent. Däremot är det inga märkbara skillnader på om modern är född utomlands. När vi tittade på hur situationen ser ut om fadern är född i Sverige fann vi inga märkbara resultat. Oavsett om fadern är född utomlands eller inte är siffrorna mellan killarna och tjejerna nästintill detsamma. Likaså råder det inga skillnader mellan föräldrarnas trohetsgrad men däremot förekommer det mindre skillnader på föräldrarnas utbildning. Ju högre utbildning föräldrarna har ju lägre är tilliten för religiösa samfund. Den enda märkbara aspekten är universitetsutbildningen. Vi ser att 36,6 procent av de informanter som har en mor med universitetsutbildning har 36,6 procent hög tillit mot religiösa samfund. Detta i jämförelse med informanter som har fäder med universitetsutbildning anger 22,3 procent att de har hög tillit

gentemot religiösa samfund. Med andra ord inverkar föräldrarnas utbildning beroende på om det är modern eller fadern, informanternas svar.

2.14.2 Polismyndigheten

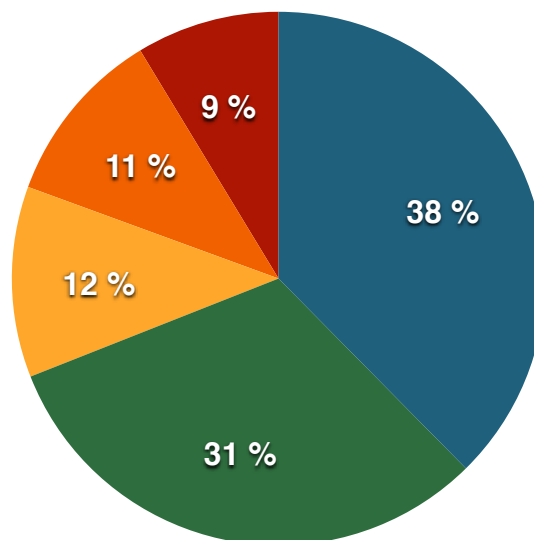
Vi ställde frågan om deras tillit gentemot poliser och polismyndigheten.

Diagrammet 23 visar att tilliten gentemot polisen. 45 procent av informanterna har lite tillit gentemot poliser i jämförelse med de som har ganska mycket tillit dvs 36 procent.

Informanternas svar visar inga märkbara skillnader när vi jämför tilliten gentemot polisen med övriga variablerna så som informantens födelseland, föräldrarnas födelseland eller religion och utbildningsnivå. Däremot ser vi enligt svaren att det finns en någorlunda koppling mellan elevernas trohetsgrad och tilliten mot polisen. Informanter som uppfattar sig själva som ”inte alls” religiösa svarar 33,3 procent att de har lite tillit mot polisen. Informanter som anser sig vara mycket religiösa svarar 46,5 procent att de har lite tillit.

● Ingen ● Lite ● Ganska mycket ● Mycket
● Våldigt mycket

Diagram 23 - Tillit gentemot polis

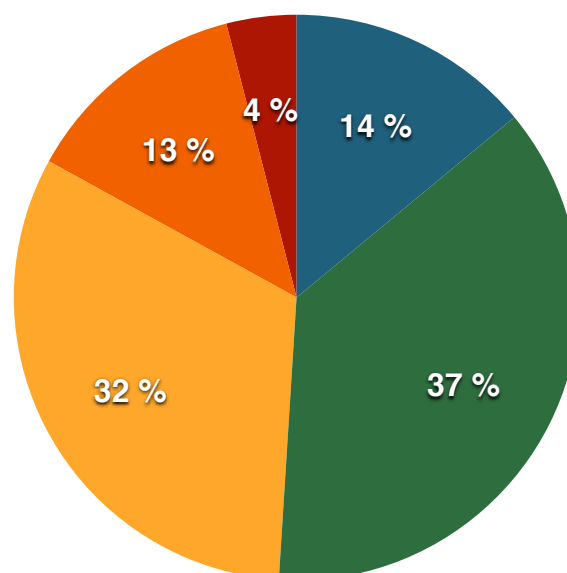

2.14.3 Socialtjänsten

Vi ställde frågan om hur hög deras tillit är gentemot socialtjänsten eller hur de uppfattar socialtjänsten. Diagram 24 visar att 37 procent av informanterna har låg tillit gentemot socialtjänsten. Däremot finner 32 procent att de har ganska mycket tillit.

Bland majoriteten av informanter, särskild föräldrarna, finns det uppfattning av att socialtjänstens enda huvudsakliga uppgift är att ta ifrån barnen från föräldrarna. Leman och Ismael har varit gifta i 16 år. De flyttade till Sverige för 12 år sedan. De har en son som är 11 år gammal. Leman och Ismael berättar om den rådande skräcken föräldrarna har gentemot socialtjänsten.

Diagram 24 - Tillit gentemot Socialtjänsten

● Ingen ● Lite ● Ganska mycket ● Mycket
● Våldigt mycket

Leman: >>Många av mina landsmän lär barnen att inte berätta om allt som händer hemma, på förskolan eller skolan. De skrämmer barnen med att socialen kommer att ta dem annars.. I vår kultur så händer det att föräldrarna kanske slår lite lätt på barnens hand om de inte lyder. Det är väldigt vanligt. Man lär barnen att inte berätta sånt för svenskar.. man skrämmer barnen med socialtjänsten.

Ismael: >> Jag tror att mammorna är mer rädda än papporna för socialtjänsten. Det är mammorna som uppfostrar barnen och de har en annan relation till barnen. Jag har en granne som inte arbetar. Hon är hemmafru. En dag frågade jag henne om varför hon inte arbetar. Hon berättade att hennes man hade sagt att hon inte ska arbeta. Hennes man hade lurat henne.. och sagt att socialen kommer att ta barnen ifrån henne om hon jobbar. I Sverige är det så hade han sagt. Kvinnan kan inte svenska och går inte heller på SFI. Hon får inte gå utanför porten utan hennes man. Jag brukar se henne när hon kastar sopor.. våra dörrar är mitt emot varandra. Vi pratar samma språk med henne. Det finns många sådana kvinnor som tror så..<<

När vi intervjuar ungdomar om tilliten gentemot socialtjänsten berättar många skämtsamt om att det sitter lata ”soctanter” som inte gör något. Många upplever att socialtjänsten inte gör det de har i uppgift att göra.

Nicolas, 17 år gammal >>Det råder mycket formella pappershandlingar men i praktiken sker det ingen hjälp , när man väl behöver det<<

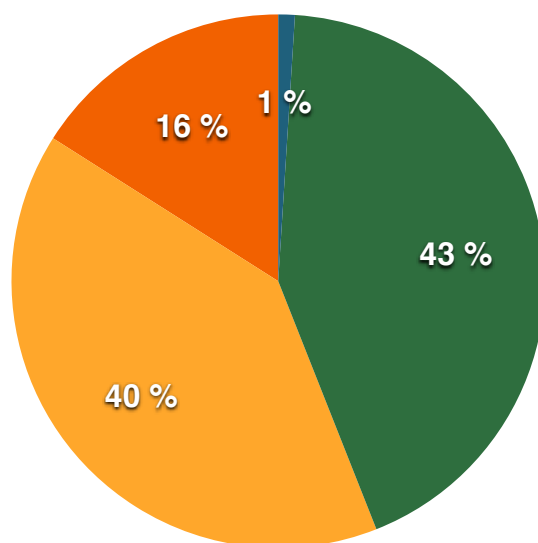
Många av de unga informanterna har samma åsikt Nicolas. De berättar också om att socialtjänsten många gånger saknar empati och förståelse för ungdomar.

2.14.4 Vården

Vi ställde frågan om deras tillit gentemot vården. Diagram 25 visar att det råder en jämnfördelning mellan de som har hög tillit (40 procent) gentemot vården i jämförelse med de som har låg(43 procent) tillit. Vi ser också att det finns ett samband mellan moderns födelseland och informanternas trohetsgrad. Om modern är född utomlands är tilliten gentemot vården lägre i jämförelse med om modern är född i Sverige. Dessutom visar svaren att informantens trohetsgrad inverkar något på tilliten. Av de som är mycket troende uppger 45,7 procent att de har lite tillit. Av de

● Ingen ● Lite ● Ganska mycket ● Mycket
● Väldigt mycket

Diagram 25 - Tillit gentemot vården

som är lite troende uppger 33,3 procent lite tillit. Ju mer religiösa informanterna har ju lägre blir tilliten gentemot vården.

● Ingen ● Lite ● Ganska mycket ● Mycket ● Världigt mycket

2.14.5 Skolan

Vi ställde frågan om tilliten gentemot skolanställda. Det råder inga skillnader mellan könen om tilliten där det är väldigt jämlik.

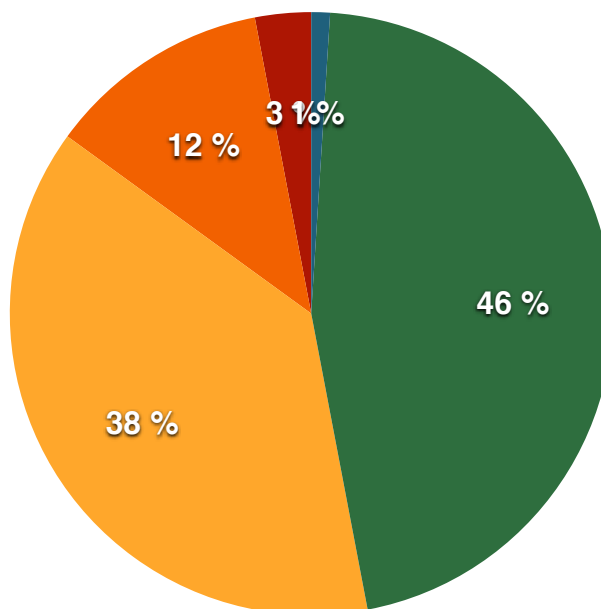
Däremot sker det mindre skillnader på om föräldrarna och informanten är född utomlands. Tilliten

gentemot skolanställda är något lägre om informanten är född utomlands. Exempelvis svarar utrikesfödda med utrikesfödda

föräldrar att de har lite tillit mot skolanställda med 46,8 procent (informanten) och 49,8 procent (föräldrar utrikesfödda). Detta i

jämförelse med inrikes födda föräldrar och informanter där 40,8 procent (informant) och 39,4 procent (föräldrar) anger att de har lite tillit.

Diagram 26 - Tillit gentemot skolan

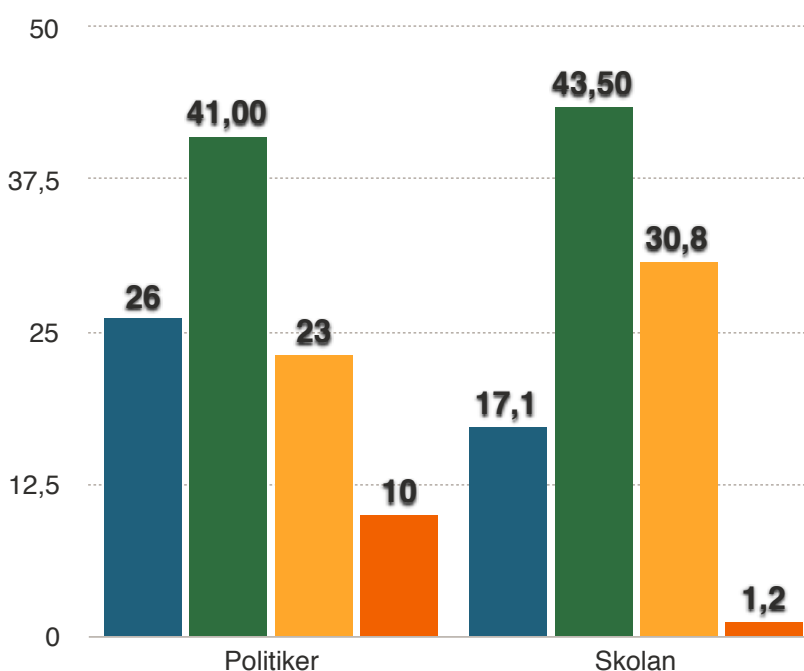
2.16 Jämställdhet

Vi ställde frågan om hur viktig jämställdhet är för informanterna.

Vi ställde även frågan om skolanställda och politiker gör tillräckligt för jämställdheten i skolan.

Majoriteten av informanterna tycker inte att skolan arbetar tillräckligt mycket med jämställdhetsfrågor. Detta ansåg såväl tjejer som killar. Ca 43,5 procent anser att skolan inte

Diagram 27 - Jämställdhet Politiker och Skolan

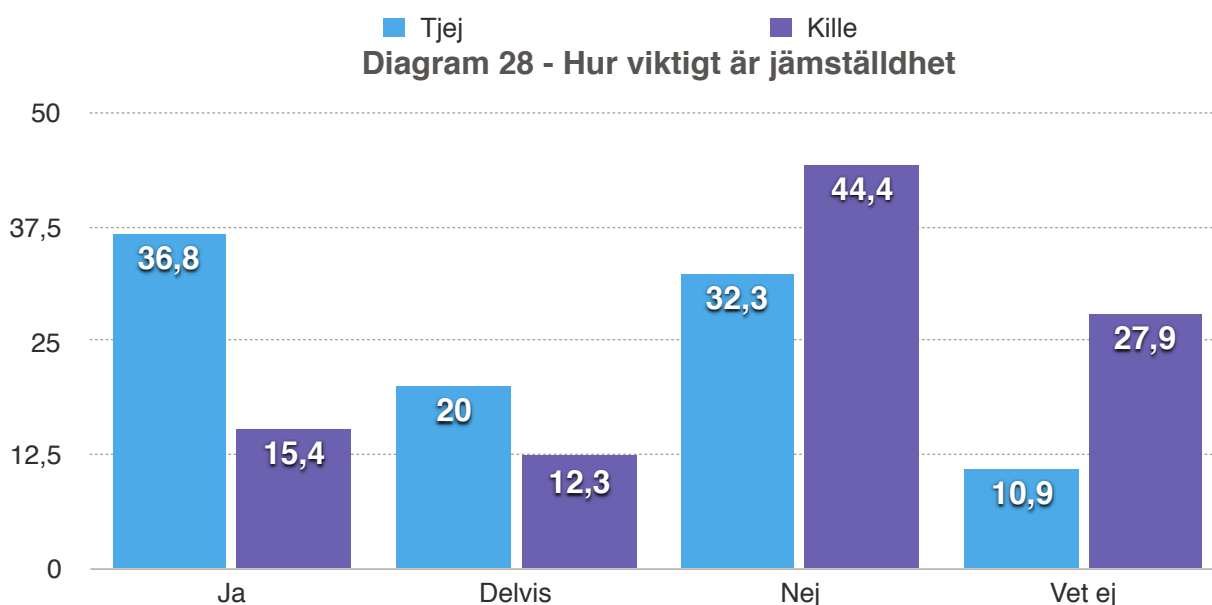

arbetar tillräckligt med jämställdhetsfrågorna. Ca 40,8 procent av informanterna anser att politikerna inte jobbar tillräckligt med jämställdhetsfrågor. Endast 26,1 procent anser att de arbetar tillräckligt.

Kholod är 15 år gammal och är kritisk gentemot hur skolan arbetar med jämställdhet.

>>Om skolan skulle arbeta med jämställdhet så skulle det inte råda en könshierarki i skolan. Det är inget nytt fenomen. Killar har alltid haft huvudrollen i skolan. De styr och ställer som de vill. Tjejer har varit de tysta. Tjejer kallas för en massa saker..slampor..horor.osv. Så har det varit i generationer. Om skolan hade en plan och struktur på hur detta kan förhindras eller motarbetas så hade vi inte ens behövt prata om det här. Det visar på att skolan inte arbetar tillräckligt för de här frågorna.. <<

När vi ställde frågan om hur viktig jämställdhet är för informanterna svarade en större andel av tjejerna att jämställdhet är viktigt.

Det är inte bara kön som gör en märkbar skillnad även föräldrarnas födelseland är av betydelse enligt informanternas enkätsvar.

Tabell 34 - Jämställdhet och föräldrarnas födelseplats

	Ja	Nej	Delvis	Vet ej
Mamma född Sverige	55,6	15,2	18,2	11,1
Mamma född utomlands	24,2	40,1	16,3	19,5
Pappa född Sverige	24,9	25,4	13,6	36,2
Pappa född utomlands	27,5	40,8	17,1	14,5

Om modern är född i Sverige anser en större del av ungdomarna att jämställdhet är viktig. Om fadern är född utomlands minskar graden av ”viktig” för jämställdhet. Av informanter till

svenskfödda mammor svarar 55,6 procent med att jämställdhet mellan könen är viktig. Denna siffra reduceras till 24,2 procent om modern är född utomlands. Om fadern är född utomlands svarar 40,8 procent att jämställdhet inte är viktig i jämförelse med svenskfödda föräldrar (25,4 procent).

Sakine har varit gift i 14 år. Hon blev bortgift till sin kusin som 17 åring och har en son som är 12 år och två döttrar var av 9 år och 6 år. Hon arbetar i en matsal i en av de skolorna vi har besökt.

>>På jobbet diskar jag hela dagen. När jag kommer hem fortsätter detta. Diska, städa, tvätta och laga mat. Min man hjälper inte mig så ofta. Han kör buss hela dagarna. Jag försöker lära min son att han ska plocka efter sig och städa.. men min man är emot det. Han säger att jag istället ska lära tjejerna det. Men varför? Han måste också lära sig och en dag ska han också gifta sig. Jag vill inte att hans fru ska ha det som jag. Jag vill att min son ska lära sig att hjälpa sin partner. Så ibland bråkar jag och min man om det. Många av mina kvinnliga vänner tycker att jag gör fel. De säger att min son kommer vara som en kvinna och inte som en man. Jag tycker att det är viktigt med jämställdhet och det måste börja i hemmet. Jag vill att mina flickor och min son ska ha samma rättigheter. Båda ska diska, båda ska städa, båda ska ha exakt samma rätt. Men det är inte lätt att göra det när pappan till mina barn inte tycker så. Det blir inte jämställt. Jag har lidit av ojämställdhet hela mitt liv, varför ska mina döttrar drabbas av det? Jag har fyra bröder själv. När jag var 13 år gammal så min pappa och även mamma att jag inte längre fick gå ut och leka med mina kompisar. Jag var bara ett barn. Men mina bröder kunde göra det. De fick vara ute hur länge som helst. Jag fick inte ens gå till min granne utan att få tillåtelse av pappa och mamma. I våra länder finns inte jämställdhet.. om man som man hjälper till hemma så är man inte en man.. man är rädd för sin fru då.. men det är inte sant. En man som tar hand om sin familj ska också vara rättvis<<

I en gruppdiskussion bestående av nio kvinnor i en SFI skola berättar kvinnorna om hur de ser på jämställdhet. Kvinnorna är mellan åldrarna 22 – 57 år gamla.

Zara >>Min man hjälper mig hemma. Han diskar han städar han tvättar. Det ska vara jämställt. Men när vi får gäster hemma så gör han ingenting. Då är det jag som serverar och diskar. Det ser inte bra ut om en man gör sånt framför släkten. Han ses inte som en man.<<

Laila >>Men problemet är att män inte kan sånt. Min dotter är tre år gammal. Jag kan inte lämna henne en hel dag med sin pappa. Han kan inte ta hand om henne. Han kan inte mata henne. Jag blir orolig som mamma. Ingen pappa kan ta hand om ett barn som en mamma gör. Det blir automatisk mammorna som tar hand om dem. En man kan inte städa eller laga mat. Nej nej, det går inte. Min man sköter sitt och jag mitt.<<

Nadide >>Det går inte ändra på en man om man har varit gift länge. Man ska lära honom när man har gift sig dvs i början av äktenskapet. En dag var vi i mitt hemland och vi satt och åt frukost. Min man hade redan ätit frukost. Min son var fem år gammal då. Hans föräldrar och systrar och grannen samt några släktingar var där.. Min son hade ätit frukost och han var ute och lekte. Min

son kom in när jag satt och åt frukost. Han hade ätit glass ute och var smutsig i händerna. Eftersom jag satt och åt frukost så bad jag min man att tvätta hans händer. Han satt på balkongen i köket och vi satt inne i köket. Jag sa snällt "Hakim, jag sitter och äter, snälla du..kan du bara skölja hans händer?". Det är inte första gången jag ber min man om sådant. Han gör sånt ibland i Sverige. Samma sekund som jag bad honom om att tvätta min sons händer..kastade min svärmor sitt teglas på mig. Hon skrek och sa "Vad är du för kvinna? Skäms du inte att be din man tvätta hans händer? Vilken dålig mamma du är..res på dig och gå och tvätta hans händer. Vilken skam du är". Min man sa inte emot sin mor. Grannarna som satt där och släkten sa inte heller något. Men hemma i Sverige hjälper han mig ibland. Inte alltid men när jag ber honom om lätta saker så gör han. När vi är i mitt hemland ber jag inte om något<<.

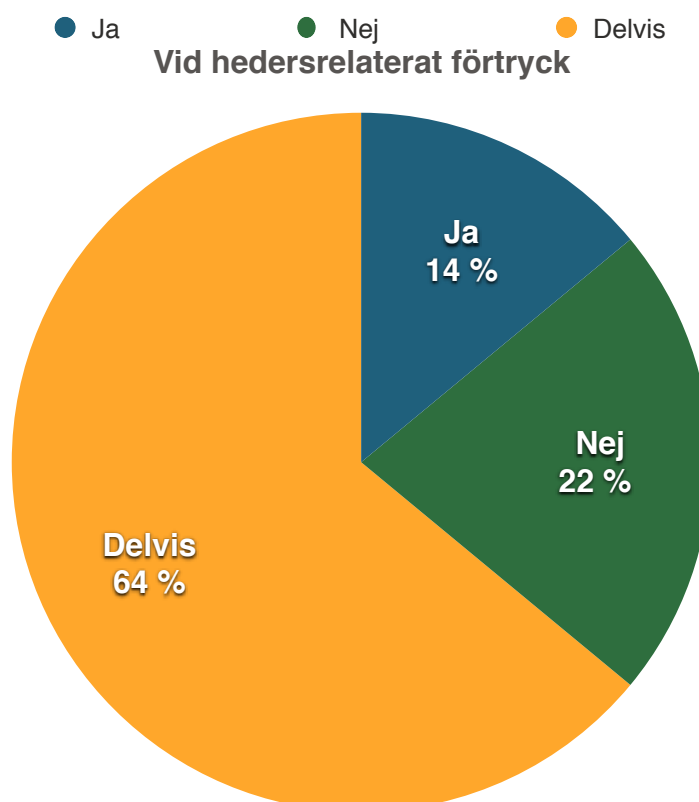
Melissa >>Vet ni , det är ert fel. Det är ni som inte har lärt era män. Min man måste hjälpa mig med allt. Punkt slut. Det går inte annars. Han gör det också och han måste stå på sig. Jag bry mig inte om vad andra ska tycka om min man<<.

Vår uppfattning av de vuxna informanterna är att det råder en inställning av att manligheten skadas hos männen om kvinnor och män är jämlika. Likaså finns det en uppfattning hos föräldrarna om att jämställdhet enbart handlar om vem som diskar och städar hemma. En helhetsuppfattning av jämställdhet saknas.

2.17 Medvetandet vid utsatthet

Vi ställde frågan om informanterna vet vart de ska vända sig vid hedersrelaterat förtryck?

Majoriteten av våra informanter vet lite om vart de ska vända sig om de upplever att de utsätts för hedersrelaterat förtryck eller våld. Minoriteten uppger att de vet vart de ska vända sig.

KAPITEL 3

3. Slutsatser

Vi vill börja med att konstatera att den studie vi genomfört på många sätt, som vi ser det, varit nödvändig för det fortsatta arbetet i frågor som rör förtryck i heders namn i Sverige och framförallt i Stockholmsregionen. Däremot har vi ambition att göra likadant i andra städer där VHEK finns och är verksam.

Den kartläggning vi gjort omfattar 1100 ungdomar i åldrarna 12 till 18 och ett 50-tal intervjuer med kvinnor och män i åldrarna 19-55. Vad vi kan konstatera av resultatet är att vi ser det som helt nödvändigt att vidta åtgärder för att rent konkret förebygga och motarbeta hedersproblematiken. VHEK har under de senaste tio åren verkat och jobbat med ungdomar och vuxna i olika skolor samt fritidsgårdar runt om Stockholm samt andra städer i Sverige. Resultatet av studien bekräftar också vårt arbete, att hederkuturen och diskriminering är omfattande och många upplever sig frihets begränsade. Båda ungdomarna och de vuxna uppger att kontrollen av ens egen sexualitet och livsutrymme begränsas av omgivningen. Familjer, grannar, släktingar i hemländerna, samfund och andras syn på familjen är viktigare för individen än den egna och barnens frihet. Därför kan vi också konstatera att ungdomarna som är mellan 12-18 i studien är mer troende än sina egna föräldrar. Omgivningen och i detta fall moskéerna och kyrkorna i förorterna påverkar barnen. En del av de vuxna kvinnorna har berättat i studien att familjen i Bangladesh, Pakistan, Afghanistan m.fl. pressar de och deras makar. Exempelvis tillåter många inte sina fruar att gå i skolan eller arbeta. Män har en uppfattning om att kvinnors plats är hemma och inte ute i samhället.

Vi vill passa på att föra fram några förslag utifrån studiens resultat. Vi hoppas att våra förslag kan bli verklighet och att makthavare och beslutsfattare tar till sig resultat vi visat.

Vår studie visar att ungdomarna upplever sig som mer religiösa än sina föräldrar. Deras tilltro gentemot samfunden är dessutom i högre grad i jämförelse mot myndigheter. Det bör därför ställas krav på religiösa samfund och även på det civila samhället.

De vuxna kvinnliga informanterna uppger sig vara mer religiösa än männen. Att ungdomarna upplever sin egen religiositet som starkare än sina föräldrars betyder i praktiken att de religiösa samfunden har ett stort ansvar. Ansvaret ligger i hur våra informanter formas till goda demokratiska och jämställda samhällsmedborgare.

Vi menar att det är av stor vikt att samhället tar ett större ansvar för att se över och utvärdera stödet till de religiösa samfunden och säkerställa att skattepengar inte går till samfund som inte respekterar grundläggande demokratiska värderingar om alla människors lika värde. Att uppfylla denna typ av kriterier innebär för oss att inga skattepengar ska gå till att finansiera verksamhet för trossamfund som hetsar mot HBTQ-personer, predikar kvinnans ställning som lägre än mannens eller hetsar mot funktions nedsatta personer. Vi menar även att det inte är acceptabelt att pengar går till trossamfund som ägnar sig åt systematisk könsdiskriminering genom att exempelvis inte tillåta kvinnor att vara trosföreläsare eller kräver att kvinnan ska tåla församlingen. Pengar bör heller

inte ges till trossamfund som praktiserar separation av män och kvinnor vid bön eller religiösa ceremonier. Vi menar att detta är ett nödvändigt steg i riktning mot att förhindra att ungdomar växer upp med och formas av ideal som går i strid mot gällande lagstiftning i Sverige. Vidare anser vi att alla religiösa samfund, föreningar och liknande som vill ha bidrag från skattemedel bör kunna visa upp en jämställdhetsplan och redovisa hur man arbetar för att denna ska efterlevas och implementeras.

Vi önskar också att skolorna ska få mer resurser för att kunna se till att skolplikten efterlevs och att garantera att obligatorisk undervisning följs upp. Enligt vår studie får exempelvis 27,4 procent av tjejerna aldrig följa med på klassresor med övernattnig. Andel killar som aldrig får följa med är hälften så låg som tjejerna dvs 13,7 procent. I fråga om deltagande av simundervisningen visar enkätsvaren att andel tjejer som aldrig får följa med på simundervisning är 21,7 procent. Skolan ska vara ett rum är där lika rättigheter gäller för alla, oavsett kön. Med detta menas i praktiken att de siffror som redovisas ovan är oacceptabla.

Vi har ett antal förslag som skulle kunna förbättra situationen avsevärt. För det första måste de religiösa friskolorna förbjudas. Dessa skolors verksamhet är svår att få insyn i och deras efterlevnad av gällande läroplan är svår att säkerställa. Alla former av religiösa symboler måste förbjudas på grundskolenivå för att säkerställa att skolan är en fri plats från religiöst tvång och förtryck, motiverat av religion. Vidare ska all undervisning vara obligatorisk och skolan måste i större utsträckning än idag hämta elever till undervisning om de systematiskt uteblir från denna. Ingen skolundervisning ska heller vara könseparatistisk, det vill säga skilja killar och tjejer åt, om det inte finns ett pedagogiskt syfte. Vi menar även att jämställdhetsperspektivet måste inkluderas i alla undervisning.

Det finns redan ett stort antal hinder för killar och tjejer att träffas och umgås med personer av det motsatta könet på fritiden. Även detta visas i vår studie där 83 procent av våra kvinnliga informanter uppger att de endast får umgås med tjejer. Motsvarande siffra för killar som endast får umgås med killar är 62 procent. Vi anser med bakgrund av detta att skolan har ett viktigt pedagogiskt syfte i att ge killar och tjejer en arena för att mötas.

Egentligen borde det vara självklart att alla barn, också i våra socialt och ekonomiskt utsatta förorter ska ha samma rättigheter som barn i andra delar av landet. Under dessa barns och ungdomars uppväxt blir det allt tydligare för dem att de står utanför det ”svenska” samhället. Flickornas grundläggande rättigheter är gravt inskränkta. Rätten till individuell frihet och självständighet borde vara en självklarhet men är långt ifrån en självklarhet idag i våra förorter. Samhället och även föräldrarna måste vara tydliga och konsekventa, speciellt gällande flickors och tjejers rättigheter.

I FN:s barnkonvention garanteras barn grundläggande rättigheter. Likaså i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Trots dessa och trots svensk lagstiftning ser vi att efterlevnaden av såväl

internationella överenskommelser som svensk lagstiftning är satta på undantag i Sveriges förorter. Enligt Skollagen är det obligatoriskt att alla barn ska delta i undervisning i ämnen som Idrott- och hälsa eller Biologi. Men i praktiken ser vi exempel i vår studie på att barn nekas att delta i just denna typ av undervisning. Ansvar för andras sexualitet får aldrig bäras av barnen, de kan bara ansvara för sin egen sexualitet. Därför bör könssegregerad undervisning undvikas. Lösningen är ytterst sällan att sätta på killar och tjejer. Det är en skrämmande utveckling som eskalerar allt medan det samhället står och tittar på med händerna i fickorna utan att förstå vikten av att lagar efterlevs.

Regler och lagar finns, kunskap om problematiken som kvinnor och flickor men även män och pojkar utsätts för i hederns namn finns på plats. Det är åtgärderna som måste fram. Vi menar att vi har gett en fingervisning om vilken riktning vårt samhälle borde sträva efter. Nu är det upp till beslutsfattarna att göra sitt!

3.1 Förslag på åtgärder

- **Handlingsplaner mot diskriminering, hot och våld hederns namn i skolor, kommuner och nationellt.**
Vi föreslår att handlingsplaner alltid ska finnas på kommunal och nationell nivå samt i varje skola. Det är viktigt att poängtera att varje kommun har ett ansvar för att en plan upprättas och implementeras.
- **Dra in bidragen till religiösa samfund som inte respekterar kvinnor och HBTQA-personer eller upprätthåller hedersnormer.**
Enligt vår undersökning har barn och ungdomarna en stark tilltro till religiösa samfund. De religiösa samfundens inflytande extra tydligt. Vi är medvetna om att det inte löser situationen att strypa bidragen men vi anser att det är en viktig markering att göra det. Men det är väldigt viktigt att Staten inte bör skänka pengar till religiösa samfund som sysslar med demokratiomstörtande verksamhet. Det är viktigt att det civila samhället och religiösa samfund tar ansvar för barn och ungdomars rättigheter i samhället.
- **Efterlevnad av skollagen måste prioriteras**
Det bör inte finnas undantag från exempelvis simundervisning, sex och samlevnad eller liknande. Lagen reglerar skolplikt och därför ska alla elever delta i obligatorisk undervisning. Om det finns ett pedagogiskt syfte kan vissa undantag göras (t.ex. tjejgrupper/killgrupper). Men som regel ska ingen könsseparatistisk undervisning tillåtas. Skolan måste göra allt för att föräldrarna ska delta i föräldramötena

● **Avskaffa religiösa friskolor**

De religiösa friskolorna alltför ofta ignorerar gällande lagstiftning. Religiös fundamentalism frodas eftersom uppföljning och utvärdering av undervisningen är mycket bristfällig. Detta har upprepade gånger avslöjats bl.a. genom SvTs Dokument inifrån. Barns undervisning bör bygga på den modernaste vetenskapen och inte på tusenåriga ovetenskapliga skrifter. Det betyder inte att religionsfriheten begränsas utanför skolans område. VHEK förslår att avskaffa religiösa friskolor.

● **Kräv jämställdhetsplaner**

Alla föreningar, församlingar, trossamfund, idrottsföreningar och liknande som söker bidrag från kommunala, landstingskommunala eller statliga pengar ska kunna visa upp en jämställdhetsplan som de också efterlever i sin organisation.

● **Skolan ska vara en sekulariserad arena**

Integrera jämställdhetsundervisning i grundskolan, gymnasieskolan och SFI

Det är viktigt att det poängteras att jämställdhetsundervisning och undervisning i sexualkunskap ska integreras i undervisning på alla nivåer. Samhällsundervisningen räcker inte. Specifikt jämställdhetsarbete måste ske på alla utbildningsnivåer, speciellt brådskande i SFI.

Samma kartläggning finns även för **Göteborg** och heter **Tolvhundra.**

Kartläggningen finns att ladda ner på vår hemsida www.varkenhoraellerkuvad.se

Källa

Alyin Akpinar, "The honour/shame complex revisited: violence against women in the migration context," Women's Studies International Forum, vol. 26, no. 5

Carin Götblad- Våld i nära relationer - en folkhälsofråga (SOU 2014:49)

Johansson Lars, Avgörande livsfråga -Liten handledning i arbetet för flickor och unga kvinnor utsatta för strängt patriarkalt och människorättsvidrigt patriarkalt förtryck. Angeredsgymnasiet 2004

Wikan, Unni 2004, En fråga om heder, Stockholm: Ordfront förlag Stockholm.se - <http://www.stockholm.se/OmStockholm/Fakta-och-kartor/> Statistiska centralbyrån - <http://www.scb.se/>
Synonymer: <http://www.synonymer.se/?query=heder>

Ett stort tack till **MUCF** för sitt stöd till oss.

Vid utsatthet i hederns namn eller för våld i nära relationer kan du kontakta:

Stockholm:

Varken hora eller Kuvad www.varkenhoraellerkuvad.se

Origo <http://origostockholm.se/>

Alla Kvinnors Hus www.allakvinnorshus.org

Brottsofferjouren www.boj.se

Kriscentrum för kvinnor - Jourtelefonen, 08 – 508 25500.

Kruton - För ungdomar och vuxna mellan 16-25 år gamla. Jourtelefonen, 08-508 44 558

Kurdistan Kvinnoförbund I Sverige - För kurdiska kvinnor : info@yjks.se

Kvinnofridslinjen - Tel 020-50 50 50. Linjen är öppen dygnet runt www.kvinnofridslinjen.se

Kvinnojouren Stina i Järfälla - <http://jarfallakvinnojour.se>

Kvinnors Nätverk Linnamottagningen- www.kvinnonet.net

Kvinnors rätt - <http://kvinnorsratt.se>

Romska och Resande Kvinnojouren och Nationellt Resurstöd - 073-557 89 44

Somaya Kvinno- och Tjejjour - www.somaya.se

Tensta kvinno- och tjejjour - Jourtelefon: 08-36 38 70

Terrafem - www.terrafem.org

Unga Kvinnors Värn (UKV)- www.ukv.se

Vi på Vhek anser att det är viktigt att få inblick i hur ungdomar har det i skolan och hemmet. Vi skulle även vilja veta vad du, som ungdom, tycker/anser om frågor som berör familj, jämställdhet och sexualitet. Det är viktigt för oss att du tänker igenom varje fråga med noggrannhet innan du besvarar. **TÄNK PÅ ATT DU ÄR ANONYM** och skall därför **INTE SKRIVA DITT NAMN**.

Tack för att DU ställer upp.

Ange skola och program

Är du...?

Ålder

☐ Tjej ☐ Kille

**Det är frivilligt att ange ditt/ dina föräldrars LAND ELLER GEOGRAFISK område. Med geografiskt område menar vi exempelvis mellanöstern, Nordafrika, Osteuropa, USA etc. Om du inte vill ange land eller geografisk område så behöver du inte göra det*

1. Var är du född? ☐ Sverige ☐ Annat land* _____
2. Var är din mor född? ☐ Sverige ☐ Annat land* _____
3. Var är din far född? ☐ Sverige ☐ Annat land* _____
4. Vad är din fars högsta utbildning? ☐ Ingen utbildning ☐ Grundskola ☐ Gymnasie ☐ Högskola/Univer.
5. Vad är din mors högsta utbildning? ☐ Ingen utbildning ☐ Grundskola ☐ Gymnasie ☐ Högskola/Univers.
6. Vilka bor du tillsammans med? ☐ Med båda mina föräldrar/vårdnadshavare ☐ Endast med mamma ☐ Endast med pappa ☐ Ibland hos mamma & ibland hos pappa ☐ Med pappa och hans partner ☐ Med mamma och hennes partner ☐ Bor på annat sätt
7. Hur många syster har du? ☐ Inga ☐ Jag har _____ syster
8. Hur många bröder har du? ☐ Inga ☐ Jag har _____ bröder
9. Vem har ansvaret för din/dina syster? ☐ Endast mina föräldrar ☐ Mina föräldrar och jag ☐ Övrigt ☐ Har ej syster
10. Vem har ansvaret för din/dina bröder? ☐ Endast mina föräldrar ☐ Mina föräldrar och jag ☐ Har ej bror
11. Vilken religion utövar dina föräldrar? ☐ Kristendomen ☐ Islam ☐ Judendom ☐ Buddhism ☐ Hinduism ☐ Ateist ☐ Annat
12. Vilken religion utövar du? ☐ Kristendomen ☐ Islam ☐ Judendom ☐ Buddhism ☐ Hinduism ☐ Ateist ☐ Annat
13. Är din mor religiös? ☐ Inte alls ☐ Ganska lite ☐ Ganska mycket ☐ Mycket
14. Är din far religiös? ☐ Inte alls ☐ Ganska lite ☐ Ganska mycket ☐ Mycket
15. Hur religiös är du? ☐ Inte alls ☐ Ganska lite ☐ Ganska mycket ☐ Mycket

16. Hur viktigt anser du att det är med (nedanstående frågor) för dig?

(Ringa in det alternativ som passar dig) (1: Inte alls viktigt, 2: Lite viktigt, 2: Ganska viktigt, 4: Viktigt, 5: Mycket viktigt)

Vad mina vänner tycker om mig är: ... 1 2 3 4 5

Vad min släkt tycker om mig är: 1 2 3 4 5

Att bevara och följa mina familje-traditioner är: 1 2 3 4 5

Religion är för mig: 1 2 3 4 5

1

21. Har du haft ett förhållande?

☐ Nej, jag har aldrig haft ett förhållande ☐ Ja, mina föräldrar visste om det ☐ Ja, i smyg

22. Är det okej för dina föräldrar om du skulle ha förhållande med någon av samma kön?

☐ Jag är inte intresserad av homosexuella förhållanden ☐ Nej, det är inte okej för mina föräldrar/vårdnadshavare ☐ Ja, om ingen annan än min familj vet om det, dvs vi håller det i hemligt ☐ Jag vet inte vad mina föräldrar skulle tycka om det..

23. Förväntar sig din familj att du väntar med sex tills du har gift dig?

☐ Ja ☐ Nej ☐ De har inga förväntningar

24. Tycker du att det är okej att ha sex innan du har gift dig?

☐ Ja, det är okej ☐ Nej, man bör vara gift ☐ Jag är osäker, jag vet inte

25. Kön (beroende på om man är kille eller tjej) avgör om det är okej att ha sex före äktenskap.

☐ Ja, jag håller med ☐ Nej, jag håller inte med ☐ Jag är osäker, jag vet inte

26. Vem väljer vem du ska gifta dig med?

☐ Jag själv ☐ Jag, men mina föräldrar måste godkänna ☐ Mina föräldrar bestämmer ☐ Mina föräldrar väljer någon åt mig som jag har möjlighet till att säga nej

27. Får din syster ha ett förhållande (för föräldrarna)?

☐ Jag har ingen syster ☐ Nej ☐ Ja

27. Får din bror ha ett (för föräldrarna)?

☐ Jag har ingen bror ☐ Nej ☐ Ja

28. Får du, av dina föräldrar, ha ett förhållande med någon annan än din egen etnicitet?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Helst inte ☐ Jag vet inte

29. Har dina föräldrar börjat prata om äktenskap med dig? ☐ Ja* ☐ Nej

29.1 *Om Ja- Hur ofta pratar de om äktenskap med dig? ☐ Någon gång ibland ☐ Ofta ☐ Nästan dagligen

30. Ringa in det alternativ som passar dig (1: Inte viktig, 2: Lite viktig, 2: Ganska viktig, 4: Viktig, 5: Mycket viktig)

Hur viktigt är ditt rykte för dig? 1 2 3 4 5

Hur viktigt är din systers rykte för dig? 1 2 3 4 5 ☐ Har ingen

Hur viktigt är din brors rykte för dig? 1 2 3 4 5 ☐ Har ingen

Hur viktigt är din mors rykte för dig? 1 2 3 4 5 ☐ Har ingen

Hur viktigt är din fars rykte för dig? 1 2 3 4 5 ☐ Har ingen

31. Hur kontrollerande (av ditt privata liv) anser du att dina föräldrar är mot dig?

1. Ganska lite 2. Lite 3. Ganska mycket 4. Mycket 5. Mycket hårt kontrollerande

3

Att anpassa sig till samhället är: 1 2 3 4 5 -

Att bevara och följa min familjekultur är: 1 2 3 4 5

Att anpassa sig till andra kulturer är: 1 2 3 4 5

17. Får du, för dina föräldrar vara på...

	Nej, aldrig	Sällan	Ofta	Ja ,alltid
Klassresa med övernattnig	☐	☐	☐	☐
Skolresa utan övernattnig (dvs över dagen)	☐	☐	☐	☐
Idrottsaktiviteter där både tjejer och killar är med	☐	☐	☐	☐
Simning	☐	☐	☐	☐
Praktik	☐	☐	☐	☐
Sex och samlevnadsundervisning*	☐	☐	☐	☐

* (om du inte har undervisningen nu blir frågan: Får du, för dina föräldrar vara med på sex och samlevnadsundervisning när du kommer att ha det i din undervisning)

Läxläsingsgrupp efter skoltid	☐	☐	☐	☐
Skolfest	☐	☐	☐	☐
Gå på bio	☐	☐	☐	☐
Gå ut på stan med kompisar?	☐	☐	☐	☐
Gå på middagar där både tjejer och killar är med?	☐	☐	☐	☐
Vara ute i området du bor i efter skoltid?	☐	☐	☐	☐
Gå till fritidsgården?	☐	☐	☐	☐
Får du vara ute lika sent som de flesta av dina vänner?	☐	☐	☐	☐
Får du vara med i idrottsförening(ex fotboll, basket etc)	☐	☐	☐	☐

18. Vilka får du umgås med på fritiden för dina föräldrar eller vårdnadshavare?

Endast med tjejkompisar Endast med killkompisar Med både tjej/killkompisar

☐ ☐ ☐

19. Får du ha kompisar av motsatt kön hemma hos dig? ☐ Nej, aldrig ☐ Ja, ibland ☐ Ja, alltid

20. Får du ha ett förhållande? (du kan kryssa i flera alternativ)

☐ Nej, jag får inte ha ett förhållande för båda mina föräldrar

☐ Ja, jag får ha förhållande men bara av min mor (andra familjemedlemmar vet inte)

☐ Ja, jag får ha förhållande men bara av min far (andra familjemedlemmar vet inte)

☐ Ja, jag får ha förhållande men bara av mina syskon (andra familjemedlemmar vet inte)

☐ Ja, bara om min familj vet om det, dvs att det är diskret, ingen annan får veta

☐ Ja, jag får ha ett förhållande av mina föräldrar

2

32. Hur kontrollerande anser du att dina föräldrar/ vårdnadshavare är mot din syster?

1. Ganska lite 2. Lite 3. Ganska mycket 4. Mycket 5. Mycket hårt kontrollerande ☐ Har ingen syster

33. Hur kontrollerande anser du att dina föräldrar/ vårdnadshavare är mot din bror?

1. Ganska lite 2. Lite 3. Ganska mycket 4. Mycket 5. Mycket hårt kontrollerande ☐ Har ingen bror

34. Jag tycker att...

..skolan gör tillräckligt för jämställdhet mellan könen..☐ Ja ☐ Nej ☐ Delvis ☐ Vet ej

..att politiker gör tillräckligt för jämställdhet mellan könen..☐ Ja ☐ Nej ☐ Delvis ☐ Vet ej

.. jämställdhet mellan könen är en viktig fråga..☐ Ja ☐ Nej ☐ Delvis ☐ Vet ej

..mina föräldrar ser jämställdhet mellan könen som en viktig fråga ☐ Ja ☐ Nej ☐ Delvis ☐ Vet ej

Jag ser jämställdheten som en viktig fråga ☐ Ja ☐ Nej ☐ Delvis ☐ Vet ej

35. Vet du vart du ska vända dig för att få stöd vid eventuellt hedersrelaterat våld och förtryck?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Är osäker, vet ej

36. Hur mycket litat du på följande organisationer i samhället?

(1:Litar inte alls, 2:Litar lite, 3:Litar ganska mycket 4: Litar mycket 5:Litar väldigt mycket)

	1	2	3	4	5
Polisen	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvården (Sjukhus, vårdcentral, ungdomsmottagning)	☐	☐	☐	☐	☐
Skolan (lärare, kurator och dylikt)	☐	☐	☐	☐	☐
Socialtjänsten	☐	☐	☐	☐	☐
Religiösa samfund (Kyrka, moské, synagoga och dylikt)	☐	☐	☐	☐	☐

Om du vill tillägga något eller har funderingar, skriv gärna. Du är anonym.

4

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

www.varkenhoraellerkuvad.se

Facebook: Varken hora eller kuvad

Twitter: @VHEKtwitt